

Monilajisen opetuksen toteutuksen edellytykset

Byrokratian viidakko

Luokanopettajan tutkinto-ohjelma

Pro gradu -tutkielma

Jenni Mast

22.5.2026

Rauma

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

Koulutusohjelma, oppiaine: Luokanopettajan tutkinto-ohjelma

Tekijä: Jenni Mast

Otsikko: Monilajisen opetuksen toteutuksen vaatimukset – Byrokratian viidakko

Ohjaaja: Professori Sara Sintonen

Sivumäärä: 48 sivua

Päivämäärä: 22.5.2026

Monilajinen toiminta, erityisesti koira-avusteinen pedagogiikka, on herättänyt kasvavaa kiinnostusta viime vuosina. Toiminnan oppimista, vuorovaikutusta ja hyvinvointia tukevista hyödyistä on kertynyt tutkimusnäyttöä sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Sen toteutus koulussa edellyttää kuitenkin samanaikaisesti normatiivisen sekä hallinnollisen toimintaympäristön ymmärtämistä. Tässä tutkimuksessa monilajista opetusta tarkastellaan monilajisen kasvatuksen teoreettisen viitekehyksen näkökulmasta. Siinä oppiminen ymmärretään ihmisten ja muiden lajien keskinäisissä suhteissa rakentuvana ilmiönä.

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, millaisia byrokraattisia ja hallinnollisia edellytyksiä monilajisen opetuksen toteuttamiseen liittyy suomalaisen perusopetuksen kontekstissa. Tutkimus toteutettiin laadullisena dokumenttianalyysinä. Aineisto koostui perusopetukseen ja monilajiseen toimintaan liittyvästä lainsäädännöstä, asiantuntijaorganisaatioiden suosituksista sekä viranomaisohjeistuksista. Aineisto analysoitiin Bowen dokumenttianalyysin vaiheita soveltaen ja aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla teemoittelemalla.

Tulokset osoittavat, että monilajisen opetuksen toteutus rakentuu useiden samanaikaisesti vaikuttavien edellytysten varaan. Keskeisiksi teemoiksi nousivat turvallisuus ja terveys, eläimen hyvinvointi sekä ammatillinen vastuu, dokumentointi ja luvat. Tulosten perusteella monilajisen opetuksen toteutus edellyttää selkeää pedagogista perustelua, ennakoivaa riskienhallintaa, jatkuvaa eläimen hyvinvoinnin turvaamista, toteuman tarkoituksenmukaista dokumentointia sekä nykyistä yhtenäisempää ohjeistusta.

Avainsanat: monilajinen kasvatus, koira-avusteinen pedagogiikka, byrokratia, dokumenttianalyysi

Sisällysluettelo

1	Johdanto	5
2	Monilajisuus ja kasvatuksen näkökulmat	8
2.1	Monilajisen kasvatuksen hyödyt	10
2.2	Monilajinen kommunikaatio	13
3	Byrokratia koulukontekstissa	16
3.1	Byrokratian käsite koulukontekstissa	16
3.2	Suomalainen opetushallinto	16
3.3	Lainsäädäntö ja hallinnolliset velvoitteet koulussa	17
3.4	Monilajisuus ja byrokratia	18
4	Tutkimuskysymys	20
5	Tutkimusmenetelmät ja toteutus	21
5.1	Dokumenttianalyysi	21
5.2	Laadullinen tutkimusote ja aineistolähtöinen sisällönanalyysi	22
5.3	Aineiston keruu ja rajaus	23
5.4	Aineiston esittely	25
5.5	Tutkimuseettiset näkökulmat ja tekoälyn osuus tutkimuksessa	27
6	Aineiston käsittely ja analysointi	29
6.1	Analyysin eteneminen	29
6.2	Analyysin validiteetti	30
7	Tulokset	31
7.1	Turvallisuusvelvoitteet toiminnan selkärankana	31
7.2	Eläimen hyvinvoinnin varmistaminen juridisena ehtona	32
7.3	Ammatillinen vastuu ja pätevyys, dokumentaatio sekä luvat	33
8	Pohdinta	35
8.1	Tulosten tulkinta	35

8.2	Tutkimuksen rajoitteet	36
8.3	Jatkotutkimusehdotukset	37
	Lähteet	39
	Aineistona käytetyt lähteet	44
	Liitteet	46
	Liite 1. Analyysimateriaali	46

1 Johdanto

Vuoden 2024 syksyllä suoritin luokanopettajaopintoihini kuuluvaa päättöharjoittelua. Harjoitteluun sisältyi sen aikana tehtävä pieni harjoittelututkimus mistä tahansa aiheesta. Suoritin harjoitteluni viidennellä luokalla, jossa havaitsin lukutaidon olevan ikätasoon nähden selvästi jäljessä. Halusin keskittyä harjoittelututkimuksessani lukemiseen, sillä olen itse rakastanut aina kirjoja ja kokenut lukemisen rentouttavaksi.

Aloittaessani opinnot, mukanani opiskelijaelämään tuli 10 viikon ikäinen dalmatiankoiranpentu Ukko, jonka kasvua ja kehitystä ohjatessani minulla oli haave ottaa se mukaan osaksi opettajan työtäni jollakin tavalla valmistuttuani. Valitettavasti Ukko menehtyi tapaturmaisesti ennen aikojaan mutta onneksi talouteemme jäi saman rodun naaraspuolinen edustaja Oodi.

Harjoittelussa toteuttamamme tutkimus mahdollisti eläinavusteisuuden sekä lukemisen yhdistämisen ja näin pääsin käytännössä toteuttamaan haaveeni pienesti. Parityönä toteuttamamme tutkimuksen tavoitteena oli tutkia eläimen vaikutusta lasten lukukokemukseen. Luokan oppilaiden huoltajille lähetettiin Wilma-palvelussa viesti, jossa kerrottiin tutkimuksesta sekä pyydettiin vanhemmilta kuittaus, mikäli heidän lapsensa sai luvan osallistua tutkimukseen. Yhteensä lupia tuli 16 lapselta mutta vain 15 halusi itse lopulta osallistua.

Rakensimme harjoittelukouluumme porraskäytävään portaiden alle rauhalliseen paikkaan pienen lukunurkkauksen, jossa oli tunnelmavalot, peittoja ja tyynyjä sekä paikka Oodin kopalle. Oppilaat kävivät jakoryhmissä tutustumassa lukutilaan sekä näkivät Oodin ja heille kerrottiin selkeästi, miten koiran kanssa tulee toimia. Tämän jälkeen oppilaat saapuivat yksi kerrallaan. Ensin he tervehtivät Oodia ja tämän jälkeen menttiin lukusoppiin. Lapset allekirjoittivat itse nimensä listaan, että osallistuivat vapaaehtoisesti tutkimukseen. Tämän jälkeen heille kerrottiin, että laitan kelloon aikaa kaksi minuuttia, jonka aikana he saavat lukea Oodille ääneen. He saavat samanaikaisesti silittää Oodia tai olla silittämättä, mutta heidän tulisi lukea ääneen. Itse laitoin kuulokkeet päähäni ja lapsen lukiessa tarkkailin kelloa sekä palkkasin Oodia herkuin. Kellon soidessa otin kuulokkeet pois päästäni ja kysyin lapsilta kysymyksiä

lukukokemuksesta. Kaikki lapset kokivat koiralle lukemisen mukavaksi. Lapset itse kertoivat, että koiralle lukeminen ääneen on helpompaa, koska koira ei tuomitse.

Viime vuosina eläinavusteinen opetus on herättänyt lisääntyvää kiinnostusta suomalaisessa koulumaailmassa. Erityisesti koira-avusteinen pedagogiikka on noussut esiin uutena sekä lupaavana menetelmänä tukemaan oppilaiden oppimismotivaatiota sekä hyvinvointia. (Hall ym., 2016, Steel ym., 2021) Koira-avusteisen opetuksen raportoidaan lisänneen luokkatyöskentelyn myönteistä ilmapiiriä, tukevan tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehitystä sekä parantavan esimerkiksi lukemiseen liittyvää itsevarmuutta (Leivo, 2021, Suitiala, 2022). Edellä mainittujen hyötyjen tutkimuksen ollessa kasvussa, aiheen käytännön toteutusta rajoittavat monin tavoin siihen liittyvä lainsäädännöllinen, hallinnollinen sekä käytännönläheinen kehys, jonka puitteissa niin kunnat kuin koulut toimivat.

Aiheesta puhuttaessa terminologia on vaihtelevaa. Tutkimuskirjallisuudessa esiin nousevat esimerkiksi käsitteet monilajinen kasvatus, eläinavusteinen opetus sekä eläinpedagogiikka. Nämä käsitteet viittaavat usein samaan ilmiöön: ihmisen ja muiden eläinten väliseen vuorovaikutukseen oppimisen ja opetuksen kontekstissa.

Termi monilajinen kasvatus on ikään kuin ilmiötä selittävä teoreettinen viitekehys. Valtosen (2022) mukaan monilajisessa kasvatuksessa tarkastellaan kasvatusta sekä oppimista muiden lajien ja ihmisten välisten suhteiden läpi. Se haastaa myös perinteisen ihmiskeskeisen käsityksen kasvatuksesta ainoastaan ihmisten välisenä tapahtumana. Monilajinen näkökulma korostaa muiden eläinten ja ihmisten välisten suhteiden merkitystä. Samalla se alleviivaa sitä, miten oppimista tapahtuu myös näissä lajienvälisissä kohtaamisissa. (Valtonen, 2022) Tässä tutkimuksessa puhun eläinavusteisesta opetuksesta sekä monilajisesta opetuksesta, jota tutkin pääasiassa koirien käytön näkökulmasta oman koiriin liittyvän kokemuspohjani vuoksi.

Valtakunnallisesta näkökulmasta yhtenäistä ohjeistusta eläinavusteisen opetuksen toteuttamiseksi ei toistaiseksi ole vielä olemassa. Tällä hetkellä jokainen kunta voi asettaa omia ohjeita ja ehtoja eläinavusteisen opetuksen järjestämiseksi.

Eläinavusteisuutta toteuttavat opetushenkilöstön jäsenet kohtaavatkin usein moninaisia käytäntöjä liittyen vastuukysymyksiin, allergioiden huomioimiseen,

vakuutuksiin sekä eläimen hyvinvoinnin turvaamiseen. Lisäksi huomionarvoisia seikkoja ovat lainsäädännölliset vaatimukset, kuten kuntatason terveys- ja turvallisuusmääräykset sekä eläinsuojelulaki. Tästä syystä pelkät positiiviset tutkimustulokset eläinavusteisen opetuksen hyödyistä eivät yksin riitä varmistamaan käytännön toteuttamista vaan on tärkeää ymmärtää myös niitä byrokraattisia ja konkreettisia rajoituksia, joiden puitteissa eläinavusteista opetusta toteutetaan.

Tämän pro gradu -tutkielman tavoitteena on tarkastella, millaisia reunaehtoja monilajisen opetuksen toteutukselle on olemassa suomalaiseen perusopetukseen liittyvän byrokratian viitekehyksessä. Tutkielmassa pureudutaan niin keskeiseen lainsäädäntöön kuin asiantuntijatahojen antamiin ohjeistuksiin. Tutkimusaineistossa käytettyjen lähteiden taulukko on jätetty osaksi tutkimuksen liitteitä kokonaisuudessaan, jotta jatkotutkimusta toteutettaessa käyttämäni lähteet olisivat helposti jäljitettävissä. Tarkoituksena on luoda pohjaa tulevaisuuden monilajisen pedagogiikan toteutuksen valtakunnalliselle ohjeistukselle ja tuoda esiin kasvava tarve sen normittamiselle. Vaikka tutkimukseni käsittelee monilajisuutta lähinnä koirien kannalta, tutkimustuloksia on mahdollista soveltaa myös muihin eläinlajeihin. Sovellettaessa tulee kuitenkin huomioida muihin eläinlajeihin potentiaalisesti vaikuttavat muut lain kohdat sekä ohjeistukset.

Omistan tämän tutkimuksen kummallekin pilkulliselle ystävälleni, jotka tämän prosessin aikana ovat päätyneet sateenkaarisillan toiselle puolelle aivan liian nuorina. Olkoot he tämän tutkimuksen myötä pioneereina monilajisen opetuksen tulevaisuuden normien ja ohjeistojen laatimisessa.

2 Monilajisuus ja kasvatuksen näkökulmat

Viime vuosina eläinavusteinen opetus on noussut merkittäväksi ilmiöksi niin Suomessa kuin kansainvälisestikin. Eläinten hyödyntämisen osana opetusta on havaittu tukevan oppilaiden oppimista, motivaatiota sekä hyvinvointia erityisesti niissä tilanteissa, joissa perinteiset menetelmät ovat olleet riittämättömiä (Kropp & Shupp, 2017).

Lukukoiratoiminta, vuorovaikutus- ja tunnetaitojen harjoittelu, kuten myös rauhoittavien kohtaamisten mahdollistaminen, ovat esimerkkejä ratkaisusta, joissa eläimen läsnäolo on tuonut opetukseen pedagogista lisäarvoa (Steel ym., 2022). Koiran vaikutusta opetukseen on tutkittu 2000-luvulla runsaasti. Tutkimuksissa on toistuvasti havaittu, että koiran läsnäolo auttaa oppilaita rauhoittumaan sekä lisää oppimismotivaatiota. (Baas & Majala, 2023, Hamilton & Taylor, 2017, Steel ym., 2022)

Monilajisuudella viitataan näkökulmaan, jossa käsitellään useiden lajien, erityisesti eläinten ja ihmisten, välistä yhteiseloä sekä vuorovaikutusta. Siinä ei kuitenkaan tarkastella ainoastaan yksittäisten lajien välisiä suhteita vaan myös niitä kulttuurillisia, materiaalisia, yhteiskunnallisia ja teknologisia verkostoja, joissa nämä suhteet rakentuvat. Monilajinen tutkimus pyrkii muuttamaan tapaa suhtautua eläimiin niin tutkimuksessa kuin päivittäisessä elämässä. Se haastaa tarkastelemaan ihmisiä sekä muita eläimiä yhteisiä maailmoja rakentavina toimijoina. (Tammi ym., 2023, Tammi ym., 2020) Kasvatustyötä on perinteisesti tarkasteltu ihmiskeskeisesti (Valtonen, 2022).

Monilajinen ajattelu liittyy vahvasti posthumanistiseen tutkimusperinteeseen, jossa ihmistä ei nähdä muusta ympäristöstään irrallisena toimijana. Sen sijaan kasvaminen ja oppiminen ymmärretään keskenään suhteisina prosesseina, jotka rakentuvat ihmisten, muiden eläinten, ympäristöjen ja materiaalien jatkuvassa vuorovaikutuksessa.

Monilajisessa kasvatuksessa huomio kohdistetaan siihen, miten yhteiselo eri lajien kanssa muokkaa lasten tunteita, toimintaa, kokemuksia ja käsityksiä maailmasta.

(Tammi & Rautio, 2025, Tammi ym., 2023) Tietoisuus eläinavusteisuuden hyödyistä on viime vuosina lisääntynyt (Feng ym., 2025). Sen myötä myös terminologia kehittyy.

Valtosen (2022) mukaan monilajista kasvatusta on se, kun tarkastelemme eläinlajeihin muodostamiemme suhteita myös kasvatuksen viitekehyksessä. Siirtymällä eläinavusteisuus-termistä monilajisuuteen, irtaudumme ihmiskeskeisestä hierarkiasta

kohti lajien välistä kunnioittavaa kanssakulkua. (Valtonen, 2022) Ihmisen siirtäminen kokonaan pois kasvatuksen keskiöstä ei ole mahdollista, mutta monilajisessa lähestymistavassa muita lajeja ikään kuin kutsutaan mukaan etsimällä kohtaamisia ja tiloja, joissa eläimiä kohdellaan tasavertaisina osapuolina kasvatustyössä (Helsingin yliopisto, 2022, Tammi & Rautio, 2025). Tällöin monilajinen kasvatusta voidaan ymmärtää kasvatuksena, joka tapahtuu ihmisten ja muiden lajien välisissä suhteissa sellaisella aikakaudella, jolla painotetaan yhteiseloja, empatiaa, vastuullisuutta sekä kestävyyttä. (Valtonen, 2022, Saari, 2021).

Käsitteenä monilajisuus (multispecies) korostaa ympäröivän maailman tarkastelua useamman lajin näkökulmasta. Kasvatustieteellisessä tutkimuksessa monilajisuus on yhteydessä posthumanistiseen ajatteluun, jossa haastetaan ylittämään ihmiskeskeinen maailmankuva sekä uudelleenarvioimaan eläinsuhteitamme. (Haraway, 2008, Valtonen, 2022) Interspecies on terminologiassa monilajisuutta vastaava englanninkielinen termi, joka tarkoittaa lajien välistä. Tästä esimerkkinä termi interspecies learning, joka viittaa eri lajien väliseen oppimiseen. Multispecies ethnography (monilajinen etnografia) on taas tutkimusmetodologia, jossa etnografinen katse laajennetaan ihmisten ohessa myös muihin lajeihin. Tässä metodologiassa eläimet nähdään aktiivisina toimijoina, ”kumppaneina”, tutkimuksessa. Näin se on myös linjassa monilajisen kasvatuksen ajatusmaailman kanssa. (Hamilton & Taylor, 2017, Haraway, 2008).

Eläinavusteisuudella viitataan interventioihin ja menetelmiin, joissa eläintä hyödynnetään tavoitteellisella otteella ihmisen kuntoutuksen, hyvinvoinnin sekä oppimisen tukena. Terapia- ja koulutus kontekstissa käytetään termejä eläinavusteinen toiminta tai eläinavusteinen pedagogiikka, kun osana suunniteltua oppimistilannetta on hevonen, koira tai muu eläin. Viime vuosien aikana eläinavusteinen opetus on noussut merkittäväksi ilmiöksi Suomen lisäksi myös kansainvälisesti, koska eläinten läsnäolon on havaittu tuovan pedagogista lisäarvoa oppilaiden tukemisessa (Baas & Majala, 2023, Mickelsson, 2023). Koira-avusteinen pedagogiikka on alalaji eläinavusteiselle opetukselle. Siinä työparina on koira, tyypillisesti koulutettu koulukoira, joka kykenee toimimaan luokahuoneessa lasten kanssa. Koirat ovat eläinavusteisen opetuksen eläiminä suosituimpia niiden koulutettavuuden, sosiaalisuuden sekä pitkäaikaisen

koiran ja ihmisen keskeisen yhteiselon perinteen vuoksi. 2000-luvulla suomalaisissa kouluissa koira-avusteinen opetus on yleistynyt. Sitä käytetään hyödyksi esimerkiksi lukukoiratoiminnassa. Lukukoiratoiminnalla tarkoitetaan toimintaa, jossa lapset lukevat koiralle ääneen lukemismotivaation parantamiseksi. Lisäksi koira-avusteisuutta hyödynnetään tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoittelussa sellaisissa tilanteissa, joissa tavanomaiset ja perinteiset menetelmät eivät ole riittäviä. Eläimen läsnäolo osana oppimistilannetta voi auttaa oppilasta rentoutumaan, kohtaamaan uusia tilanteita turvallisesti sekä innostumaan oppimisesta (Baas & Majala, 2023, Beetz ym., 2012).

Kuten Heikkinen ym. (2017) korostavat, kasvatuksen tavoitteena on tukea varttuvan ihmisen tiedollisia, taidollisia, sosiaalisia sekä eettisiä valmiuksia voidakseen elää hyvää elämää toisten kanssa. Monilajisesta näkökulmasta toiset eivät ole ainoastaan muut ihmiset vaan myös muut eläimet osana yhteisöä:

”Kasvatus on kasvavan ja kehittyvän ihmisen (lapsen, nuoren tai aikuisen) tiedollisten ja taidollisten valmiuksien, eettisten ja sosiaalisen kykyjen sekä itsenäisen ajattelun tukemista siten, että hän voi elää mahdollisimman hyvää ja kukoistavaa elämää yhdessä toisten kanssa.” (Heikkinen & Huttunen, 2017, s. 15)

2.1 Monilajisen kasvatuksen hyödyt

Useat käytännön kokemukset sekä tutkimukset osoittavat, että eläinten osallistaminen osaksi oppimisympäristöä voi tuottaa huomattavia hyötyjä niin oppilaille, opetushenkilöstölle kuin koko kouluyhteisölle. Yhtenä keskeisimmistä eduista on eläimen stressiä lievittävä ja rauhoittava vaikutus. Kouluissa toteutetussa koira-avusteisessa opetuksessa on toistuvasti havaittu, että pelkkä koiran läsnäolo voi tukea oppilaiden keskittymistä sekä rauhoittaa heitä. Koiran läheisyys kuten myös sen silittäminen on liitetty oksitosiinin erityksen lisääntymiseen ja kortisolitasojen laskuun. Nämä voivat tukea turvallisuuden tunnetta, rentoutumista sekä oppimistilanteeseen kiinnittymistä. (Beetz ym., 2012) Samansuuntaisia havaintoja on tuotu esiin myös julkisessa keskustelussa, mediassa sekä opinnäytetöissä. Seuraavat esimerkit

havainnollistavat, miten oppilaat ja opiskelijat kuvaavat omin sanoin koiran vaikutusta turvallisuuden tunteeseen, rauhoittumiseen ja opiskelumotivaatioon:

Oon oppinu sen, että joitakin koiria ei tarvi pelätä, ku joskus pelkäsin koiria sen takia ku mulle kävi sellanen aika paha juttu koiran kanssa, ku se hyökkäs päälle. Siinä kävi aika pahasti. Pilkettä mun ei oo tarvinnu pelätä, mutta sillon ku kuulin, että Pilke tulee, niin silloin mua vähä pelotti. Enkä mä enää pelkää koiria niin paljon. (Somppi & Vainikka, 2018)

Koira tuo mulle intoa opiskeluun. Se on mulle kuin silmäkarkkia, joka tuo iloa päivään. (Yle, Lauri Rautavuori, 2017)

Olin yhtenä päivänä todella ahdistunut ja kun kuljin hypärilläni psykologian luokan ohi, Woitto katseli minua. Sen sijaan, että menin vessaan itkemään, jäin rapsuttelemaan Woitto. Se rauhoitti. (Sanoma Pro, 2026)

Tällaiset kokemukset nostavat esiin laajempaa ilmiötä. Eläimen tuominen osaksi koulun arkea voi lisätä oppilaiden koulumyönteisyyttä sekä motivaatiota, kun oppimiseen liittyy positiivisia, stressiä vähentäviä, elementtejä.

Toinen monilajisen kasvatuksen tärkeä hyöty on oppilaiden sosiaalisen sekä psyykkisen hyvinvoinnin tukeminen. Se luo tilanteita, joissa eläin on eräänlaisena emotionaalisen tukena ja sosiaalisena katalyyttina eli sosiaalisen tilanteen edistäjänä tai helpottajana. Tutkimuksissa on havaittu eläimen parantavan luokan ilmapiiriä sekä edistävän myönteistä vuorovaikutusta oppilaiden kesken. (Gee ym., 2017) Eläimen tuomitsemattomuus ja välittömyys voivat helpottaa erityisesti arkojen tai sosiaalisesti eristäytyneiden lasten jännitystä ryhmätoimintaan osallistumisesta. Koulukoiran kanssa työskennellessä oppilaat saattavat rentoutua sekä uskaltautua ilmaisemaan itseään vapaammin, mikä lisää ryhmässä yhteisöllisyyden tunnetta. (Beetz ym., 2012). ”Eläimet luovat mukavaa fiilistä kouluympäristöön, ja eläinten avulla ihmisten välinen

kohtaaminen helpottuu”, kerrotaan Erilaisten oppijoiden liiton artikkelissa (2023). Eläimen läsnäolo madaltaa kynnystä oppilaiden väliselle vuorovaikutukselle sekä tarjoaa yhteisen kiinnostuksen kohteen ja puheenaiheen edistäen ryhmäytymistä. Samanaikaisesti eläin voi toimia tunteiden peilinä. Koira voi esimerkiksi vetäytyä melun ja kiireen keskellä tai reagoida innokkaasti iloisein huudahduksiin. Tämä kaikki on oppilaille välitön mutta lempeä palaute heidän käyttäytymisestään. (Siniscalchi ym., 2018)

Monilajisen pedagogiikan on havaittu vaikuttavan positiivisesti etenkin erityistä tukea tarvitseviin oppilaisiin. Eläinavusteisissa interventioissa, kuten koiraluokissa tai hevostoiminnassa, oppilaat, joilla on tarkkaavuuden, tunne-elämän tai oppimisen haasteita, ovat hyötäneet eläimen tuomasta rauhoittavasta struktuurista sekä motivaatiosta. Ritva Mickelssonin (2023) väitöskirjatutkimuksessa selvitettiin hevosen vaikutusta erityisoppilaiden oppimiseen. Kahdeksan viikon hevosavusteisen toiminnan jälkeen oppilaiden keskittymiskyky parani selkeästi. Samanaikaisesti oppilaiden aggressiivinen käytös väheni huomattavasti lähtötilanteeseen verrattuna. Oppilaat oppivat hevostoiminnan myötä säätelemään paremmin omia tunteitaan ja käyttäytymistään, mikä näkyi myös koulupäivän sujumisessa. (Mickelsson, 2023) Koiraavusteisesta toiminnasta on vastaavasti raportoitu hyviä tuloksia esimerkiksi autismikirjon oppilaiden sosiaalisten taitojen kehittämisessä. Työskentely koiran kanssa on vähentänyt lasten ahdistusta sekä lisännyt heidän aloitekykyään vuorovaikutustilanteissa. (Polak-Passy ym., 2024)

Monilajisen kasvatuksen hyötyjä onkin syytä tarkastella osana inklusiivisia koulutuskeinoja. Eläinten avustuksella on mahdollisuus tukea niitä oppilaita, joille perinteiset pedagogiset keinot eivät riitä tarjoamaan mielekästä oppimiskokemusta tai onnistumisen elämyksiä (Mickelsson, 2023). Monilajisen kasvatuksen toteutuksesta on hyötyä myös muulle koulu yhteisölle. On huomionarvoista tarkastella, miten eläimen – erityisesti koiran – läsnäolo luokassa on auttanut työssä jaksamisessa sekä tehnyt työpäivistä mielekkäämpiä. (Lewis ym., 2023). Nämä havainnot viittaavat siihen, miten monilajinen kasvatusta voi olla hyödyllistä jopa kaksisuuntaisesti. Leivo (2021) ja Lewis ym. (2023) toteavat, että eläin ei ole ainoastaan oppilaan tuen väline vaan samanaikaisesti myös henkilökunnan hyvinvointia lisäävä tekijä. Myös Beetz ym. (2012)

ovat havainneet yhdessä Leivon (2021) kanssa, että eläimen tuominen osaksi toimintakulttuuria voi parhaimmillaan saada aikaan positiivisen kierteen, jossa niin oppijat kuin kasvattajat hyötyvät sekä motivoituvat. Näin eläimen osallisuus voi vahvistaa koko kouluyhteisön oppimisilmapiiriä sekä muuta hyvinvointia.

2.2 Monilajinen kommunikaatio

Monilajisella kommunikaatiolla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa ihmisen ja eläimen (tässä kontekstissa erityisesti koiran) välistä vuorovaikutusta. Vuorovaikutuksessa ”viestit” syntyvät tilanteisista sekä kehollisista signaaleista ja niiden tulkinnasta. Monilajinen kommunikaatio ei ole ainoastaan yksittäisten eleiden tunnistamista, vaan multimodaalinen prosessi. Koiran viestintä rakentuu erilaisten visuaalisten vihjeiden (katse, liike, asennot), ääntelyn kuten myös tilanteen sekä toimintaympäristön vihjeiden kokonaisuutena. Näin ollen ”koiran elekieli” tulee määritellä signaalijärjestelmäksi, jonka merkitys on kontekstisidonnaista. Se voi erota koira-koira- sekä koira-ihminen-tilanteissa. (Siniscalchi ym., 2018, Tammi & Rautio, 2025)

Koiran ja ihmisen keskinäisen kommunikaation erityisyys voidaan osin selittää domestikaation, eli kesyyntymisen, muokkaamalla sosiaalisella kognitiolla. Kokeellinen tutkimus osoittaa koirien olevan jo varhain taitavia hyödyntämään ihmisen kommunikatiivisia vihjeitä erilaisissa tehtävissä. Näitä vihjeitä voivat olla esimerkiksi osoittaminen tai katseen suunta. Ihmisille sosialisoidut sudet eivät menesty koirien tavoin näissä tehtävissä. Tämä tukee selitystä, jonka mukaan koirien domestikaatio on valikoinut niihin ihmisen kannassa yhteistoimintaa tukevia kognitiivisia valmiuksia eikä tämä kyky ”lukea ihmistä” palaudu vain yksilön oppimishistoriaan. (Hare ym., 2002) Samalla tutkimuskirjallisuus tunnistaa vaihtoehtoisia tulkintalinjoja. Koirien kyky ymmärtää ihmisen viestintää voidaan tulkita joko domestikaation sivutuotteena, erityisenä adaptaationa tai näiden yhdistelmänä. Kyvyn mekanismi voi vaihdella vihjetyyppin tai tilanteen mukaan. (Kaminski & Nitzschner, 2013)

Haraway (2008) on tutkimuksessaan todennut ihmisen ja koiran kohtaamisessa syntyvän eräänlaisen ”kommuunikielen”. Siinä kummatkin osapuolet oppivat lukemaan toistensa signaaleja sekä reagoimaan niihin tarvittavalla tavalla. Olennaisinta on

ymmärtää, että vaikkemme voi koskaan täysin tavoittaa toisen lajin mielen sisältöä, voimme läsnäolon, toiminnan sekä eleiden kautta kehittää jaettua ymmärrystä (Valtonen, 2022). Monilajinen kommunikaatio kasvatuksessa edellyttää halua kuunnella eläintä sekä herkkyyttä viestien vastaanottamiselle. Tämä tarkoittaa kykyä havainnoida eläimen viestejä ja vastata niihin tarkoituksenmukaisella tavalla. (Siniscalchi ym., 2018, Haraway, 2008, Tammi & Rautio, 2025)

Koira hyödyntää viestinnässään monipuolisesti ääntään sekä kehonkieltään. Siksi koiran elekielen tulkitseminen on erittäin tärkeä taito, jotta niin henkilöstö kuin oppilaat kykenevät ymmärtämään koiran tarpeita ja tuntemuksia. (Siniscalchi ym., 2018)

Opetustilanteessa on opettajan vastuulla tarkkailla koiran eleitä ja ilmeitä jatkuvasti ja tehdä muutoksia tilaan niiden perusteella. Opettajan tehtävänä on myös opettaa näitä eleitä sekä niiden merkityksiä myös oppilaille, jotta he voivat oppia viestimään omalla toiminnallaan koiralle ystävällisyyttä sekä turvallisuutta. (Opetushallitus, 2020)

Esimerkiksi levottomasti liikkuva ja läähättävä koira saattaa kertoa olevansa ahdistunut tai väsynyt, jolloin koiralle on hyvä antaa tauko tai omaa tilaa. Kun kommunikoidaan eläinten kanssa, ei tarvita välttämättä yhteistä kieltä. Tämä siksi, että koko vuorovaikutus rakentuu vastavuoroisesta reagoinnista ja hiljaisista signaaleista. (Siniscalchi ym., 2018) Oppilaille kokemus sanattomasti viestimisestä sekä ymmärretyksi tulemisesta voi olla voimaannuttava, sillä se kehittää kykyä tarkkailla hienovaraisia viestejä. Tämä lisää empatiakykyä ihmisten välisessä viestinnässä. (Tammi ym., 2020, Tammi & Rautio, 2025)

Yksi eläinavusteisen pedagogiikan sivutuotteista on oppia monilajista kommunikointia. Eläimen kanssa työskentelemällä oppilaat tulevat tietoisiksi omasta kehonkielestään sekä sen vaikutuksesta ja huomaamattaan harjoittelevat nonverbaalia viestintää. (Mickelsson, 2023, Tammi & Rautio, 2025) Mickelssonin (2023) tutkimuksessa havaittiin erityisoppilaiden oppineen nopeasti ”lukemaan hevosen kehon kieltä ja peilaamaan sitä omaan toimintaansa.” Näin he huomasivat, että hevonen reagoi heidän levottomuuteensa, jolloin heidän tuli itse rauhoittaa eleensä.

Monilajisessa ympäristössä kommunikaatio on kahdensuuntaista oppimista. Ihmiset opettavat eläimille tiettyjä viestejä, kuten rauhoittumaan omalle paikalle tai reagoimaan

tietyllä tavalla annettuihin merkkeihin. Samalla tavalla eläin opettaa ihmisiä. Hakeutumalla tietyn oppilaan luo koira voi kertoa opettajalle oppilaan tuen tarpeesta. Koiran viestiessä ohjaajan tehtävä on välittää viestien merkitykset oppilaille. Tällöin eläin rytmittää sekä ohjaa omalla viestinnällään oppimistilannetta, ja oppilaat oppivat huomioimaan toisen lajin tarpeet. Näin oppilaiden vastuuntunto kasvaa, koska he näkevät konkreettisesti koiran olevan tunteva olento omine tarpeineen. Samalla he näkevät, miten heidän käytöksensä vaikuttaa toiseen olentoon. (Scandurra ym., 2021)

Monilajinen kommunikaatio linkittyy kasvatustutkimuksessa eettisesti laajempiin kysymyksiin. Se haastaa pohtimaan, miten puhumme eläimistä sekä millaisina toimijoina näemme ne osana kasvatustyötä. (Valtonen, 2022)

Valtonen (2022) yhdessä Tammen ja Raution (2025) kanssa kyseenalaistavat sitä, että käytämmekö eläimiä ”opetusvälineenä” vai ovatko ne ”työparin” asemassa. Samalla tavoin he pohtivat, annammeko eläimelle tilaa kommunikoida ja otammeko se viestinnän vakavasti. Valtonen (2022) mukaan kasvatuksen kentällä tulisi päivittää eläinsuhteita nykypäivään. Parhaimmillaan monilajinen kommunikaatio rikastuttaa pedagogista vuorovaikutusta sekä syventää oppimiskokemusta, tehden siitä todella vastavuoroisen prosessin lajien kesken.

3 Byrokratia koulukontekstissa

3.1 Byrokratian käsite koulukontekstissa

Koulutusjärjestelmät toimivat osana suurempaa hallinnollista rakennetta, jonka toimintaa ohjaavat viranomaisohjeet, asetukset, lait sekä organisaation sisäiset käytännöt (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2026). Näitä rakenteita voidaan tarkastella byrokratia käsitteen kautta. Tässä tutkimuksessa byrokratia ei tarkoita ainoastaan arkikielistä paperityötä tai hallinnollista hitautta, vaan kaikkien säädösten, vastuunjaon, lupamenettelyjen, dokumentaation sekä käytännön toimintatapojen kokonaisuutta, jonka varassa suomalainen julkinen koulu toimii.

Byrokratian tarkoituksena on tuottaa toimintaan ennakoitavuutta, turvallisuutta, läpinäkyvyyttä ja oikeudenmukaisuutta. Julkisorganisaatioissa hallinnolliset rakenteet ovat keskeisiä erityisesti toiminnan laillisuuden, vastuullisuuden ja yhdenvertaisuuden varmistamisessa. Klassisen organisaatioteorian näkökulmasta byrokratian termi liitetään erityisesti Max Weberiin. Hän kuvasi sitä organisaatiomuotona, joka perustuu sääntöihin, hierarkiaan, työnjakoon ja kirjalliseen hallintaan. Weberin mukaan monimutkaisissa yhteiskunnallisissa organisaatioissa byrokratia mahdollistaa rationaalisen ja ennakoitavan toiminnan. Suomalaisessa koulujärjestelmässä juuri nämä piirteet näkyvät konkreettisesti esimerkiksi opetuksen järjestäjän vastuina, opetussuunnitelmien noudattamisena, turvallisuussuunnitelmina, dokumentointina sekä tiedottamisvelvoitteina. Byrokratia ei siis ole ainoastaan ulkoinen rajoite pedagogiselle toiminnalle. Se on rakenne, jonka avulla koulussa pyritään yhteensovittamaan oppilaiden oikeudet, henkilöstön velvollisuudet ja organisaation vastuut. (Stenvall & Virtanen, 2012)

3.2 Suomalainen opetushallinto

Suomalaisen koulutusjärjestelmän hallinnollinen työnjako rakentuu useiden viranomaisten keskinäiselle yhteistyölle. Tämä tarkoittaa sitä, että valtion tasolta määritetään koulutuksen yleiset tavoitteet ja normit, mutta yksittäisillä kunnilla ja kouluilla on silti melko laaja mahdollisuus päättää käytännön tasolla opetuksen toteutuksesta. (Aalto-yliopisto, 2022) Seuraavaksi kuvaan tätä hallinnollista työnjakoa

tarkemmin Aalto-yliopiston (2022), Opetus- ja kulttuuriministeriön (2026) ja Opetushallituksen (2026) kuvauksien perusteella.

Eduskunta päättää opetustoimen lainsäädännöstä, koulutuspoliittisista linjauksista sekä opetuksen rahoituksesta. Valtioneuvosto yhdessä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa vastaavat koulutuspolitiikan suunnittelusta ja sen toimeenpanosta. Opetus- ja kulttuuriministeriössä määritellään myös strategiset tavoitteet koulutuspolitiikalle ja valmistellaan koulutusta koskevaa lainsäädäntöä. Opetushallituksen tehtävänä on toimia kansallisena asiantuntijavirastona, jonka tehtäviä ovat muun muassa koulutuksen kehittäminen, opetussuunnitelmien perusteiden laatiminen, koulutuksen toimeenpanon tukeminen sekä ohjeistusten ja suositusten tuottaminen.

(Opetushallitus, 2026, Aalto-yliopisto, 2022, Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2026)

Opetushallituksen tehtäviin kuuluu valtakunnallisen koulutuksen ohjauksen lisäksi myös antaa tukea koulutuksen järjestäjille käytännön toiminnassa. Näitä voivat olla esimerkiksi oppimisympäristöihin, koulutuksen kehittämiseen, pedagogiikkaan tai turvallisuuteen liittyvät kysymykset. Lupa- ja valvontaviraston tehtävänä on valvoa oppilaiden oikeusturvaa sekä opetuksen laillisuutta käsittelemällä kanteluita ja oikaisupyyntöjä. Opetuksen järjestäjät ja koulut vastaavat kuitenkin käytännön opetuksen järjestämisestä. Näiden toimintaa ohjataan opetussuunnitelmien perusteiden sekä lainsäädännön kautta. (Opetushallitus, 2026, Lupa- ja valvontavirasto, 2026)

3.3 Lainsäädäntö ja hallinnolliset velvoitteet koulussa

Suomalaisessa koulukontekstissa byrokratia rakentuu monista samanaikaisesti vaikuttavista hallinnollisista velvoitteista ja säädöksistä. Koulun toimintaa ohjaavat muun muassa perusopetuslaki (628/1998), hallintolaki (434/2003), työturvallisuuslaki (738/2002), pelastuslaki (379/2011) sekä opetushallinnon antamat määräykset ja suositukset. Näiden kaikkien tavoitteena on turvata jokaisen oppilaan oikeus turvalliseen oppimisympäristöön ja varmistaa opetustoiminnan asianmukainen järjestäminen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2026) Perusopetuslain mukaan

opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön (Perusopetuslaki 628/1998, 29§), mikä muodostaa keskeisen juridisen perustan opetuksen toteutukselle.

Eläimen tuominen osaksi oppimisympäristöä ei ole ainoastaan pedagoginen ratkaisu, vaan samalla kysymys oppilaan oikeudesta turvalliseen opiskeluympäristöön, henkilöstön työturvallisuudesta, tilojen soveltuvuudesta, tiedottamisesta, vakuutuksista, vastuiden jakautumisesta sekä eläimen hyvinvoinnista. Tällä tavoin monilajinen opetus rakentuu useiden toisiaan täydentävien normien varaan eikä yhden selkeän koulukoiralakina toimivan säädöksen nojalle. (Opetushallitus, 2020)

3.4 Monilajisuus ja byrokrania

Monilajisen kasvatuksen haastaessa ihmiskeskeisen kasvatuksen traditiota, se haastaa samalla myös kasvatukseen liittyvää byrokratiaa. Ilmiönä se haastaa meidät tarkastelemaan eläinten toimijuutta osana kasvatusta. (Valtonen, 2022) Sen myötä hallinnolliset käytännöt eivät kohdistu ainoastaan ihmisten oikeuksiin ja turvallisuuteen, vaan laajenevat myös koskemaan eläimen asemaa, eettistä kohtelua sekä hyvinvointia osana kouluyhteisöä. Tästä näkökulmasta monilajinen pedagogiikka edellyttää muutosta myös byrokraattiseen ajatteluun. Siinä on huomioitava samanaikaisesti pedagogiset tavoitteet, lajienvälinen vuorovaikutus kuten myös institutionaaliset rakenteet. (Tammi & Rautio, 2025)

Kansainvälisesti tarkasteltaessa monilajisen opetuksen byrokrania näyttäytyy erityisesti ennakoivana riskienhallintana sekä vaiheittaisena toiminnan suunnitteluna. Esimerkiksi Dogs Trustin koulukoiria koskeva ohjeistus (2026) ei tarkastele koiran tuomista kouluun yksittäisenä pedagogisena valintana. Sivustolta on löydettävissä opetustarkoitukseen laaditut ohjeistukset, joiden avulla oppilaille jaetaan tietoa muun muassa turvallisesta käyttäytymisestä koirien lähellä, koirien elekielestä sekä niiden tervehtimisestä oikeaoppisesti. Opettajien kokemusten kautta Lewis ym. (2023) osoittavat, että koirien työskentely kouluissa sisältää ennakoimattomia tilanteita, jotka liittyvät esimerkiksi lasten toimintaan, koiran käyttäytymiseen, koulun arkeen ja vastuun jakautumiseen.

Brelsford ym. (2020) ovat myös huomanneet yhtenäisen standardin puuttumisen ja ovat tästä syystä kehittäneet LEAD-riskienarviointityökalun, jonka tarkoituksena on

yhtenäistää eläinavusteisten interventioiden toteutuksen aloittamista. Mallin avulla voidaan arvioida turvallisuusnäkökulmia niin ihmisten kuin eläinten näkökulmista, toimintaympäristön soveltuvuutta, vastuukysymyksiä sekä mahdollisia toiminnan keskeyttämisen perusteita jo ennen toiminnan aloittamista.

4 Tutkimuskysymys

Monilajisen opetuksen aloittamisen tulisi käytännössä pitää sisällään monivaiheinen ja huolellinen prosessi, jossa yhdistyvät pedagogiset tavoitteet, eläimen hyvinvointi, turvallisuusnäkökohdat sekä hallinnolliset ja byrokraattiset velvoitteet. Toteutuksessa tulee pitää huoli siitä, että toiminta on linjassa perusopetuksen opetussuunnitelman (Opetushallitus, 2014) ja koulun toimintakulttuurin kanssa.

Aiemmissa tutkimuksissa monilajista opetusta on tarkasteltu erityisesti oppimisen, vuorovaikutuksen sekä hyvinvoinnin näkökulmista (Polak-Passy ym., 2024; Scandurra ym., 2021). Monilajiseen opetukseen liittyvä tutkimus on ollut vähäisempää, vaikka sen käytännön toteutus tapahtuu poikkeuksetta osana koulua ohjaavia säädöksiä, rakenteita ja toimintakäytäntöjä. (Steel ym., 2022)

Tämä tutkimus tarkastelee, millaisia byrokraattisia ja hallinnollisia näkökulmia monilajisen opetuksen toteuttaminen edellyttää suomalaisessa perusopetuksessa. Tutkimuksessa aihetta lähestytään dokumenttianalyysin avulla tarkastelemalla koulun sekä henkilöstön toimintaa ohjaavia dokumentteja ja ohjeistuksia.

Selvitän monilajisen opetuksen edellytyksiä seuraavan tutkimuskysymyksen avulla:

Mitä byrokraattisia näkökulmia monilajisen opetuksen toteutuksessa sekä kehittämisessä perusopetuksen opetushenkilöstön tulee ottaa huomioon?

5 Tutkimusmenetelmät ja toteutus

Toteutin tutkimuksen laadullista sekä analyttistä tutkimusmenetelmää hyödyntäen. Niiden erilaiset keinot auttavat vastaamaan tutkimuksessa asetettuihin kysymyksiin. (Puusa & Juuti, 2020) Toteutin tutkimuksen laadullisena dokumenttianalyysinä. Tutkimuksessa tarkastelun kohteena eivät ole yksittäisten opetushenkilöstön jäsenten kokemukset vaan opetuksen järjestäjän, opetushenkilöstön ja koulu yhteisön toimintaa ohjaavat dokumentit. Laadullinen tutkimusote soveltuu tutkimukseeni, koska tarkoituksena on tarkastella sekä jäsentää suomalaisen perusopetuksen toteutusta määrittelevien hallinnollisten ja juridisten reunaehtojen kokonaisuutta.

5.1 Dokumenttianalyysi

Bowen (2009) mukaan dokumenttianalyysi on systemaattinen menettely, jossa tutkimuskysymyksen näkökulmasta arvioidaan ja tarkastellaan valittuja dokumentteja. Se soveltuu menetelmänä tutkimuksiin, joissa tarkastellaan normatiivisia, hallinnollisia tai institutionaalisia ilmiöitä. Tässä tutkimuksessa tarkastelun kohteena ovat koulun toimintaa sekä erityisesti monilajisen opetuksen toteuttamisen mahdollistamiseen liittyvät asiantuntijadokumentit, ohjeistukset ja säädökset.

Tässä tutkimuksessa dokumenttianalyysin käyttö on perusteltua, sillä tarkastelussa ovat jo olemassa olevat dokumentit. Tarkoituksena ei ollut kerätä kokemusaineistoa haastatteluiden avulla tai luoda täysin uutta aineistoa. Morganin (2022) mukaan tämä menetelmä soveltuu erityisesti tilanteissa, joissa halutaan tarkastella dokumentteja niiden alkuperäisessä käyttökontekstissa sekä tunnistaa niiden kautta institutionaalisia merkityksiä, veloitteita ja käytäntöjä. Tutkimuksessani dokumentit tulee ymmärtää osana koulun toimintaa ohjaavaa normatiivista ympäristöä.

Dokumenttianalyysin ei-reaktiivinen luonne tukee sen validiteettia. Analyysiin valitut dokumentit ovat syntyneet tutkimuksesta riippumatta. Näin tutkijan ei ole mahdollista vaikuttaa niiden sisältöön (Bowen, 2009, Morgan, 2022). Tutkimuksen kannalta se on tärkeää, koska analysoinnin kohteena olevat viralliset dokumentit eivät kuvaa yksittäisen henkilön mielipiteitä vaan koulun toimintaa ohjaavia aineistoja. Aineiston kriittinen arviointi on myös edellytys dokumenttianalyysin tekemiselle. Bowen (2009)

painottaa, että dokumentteja on tarkasteltava niiden uskottavuuden, aitouden, merkityksen ja edustavuuden näkökulmasta. Huomioin tutkimuksessani tämän siten, että valitsin aineistoon ainoastaan julkisesti saatavilla olevia sekä tunnistettavia dokumentteja. Tarkistin Finlex-tietokannasta aineistoon valikoitujen lakipykälien ajantasaisuuden. Asiantuntijaorganisaatioiden ja viranomaisohjeiden kohdalla kiinnitin huomiota dokumentin julkaisijaan, käyttötarkoitukseen sekä mahdolliseen yhteyteen monilajisen opetuksen toteuttamisen kannalta. Tällä tavalla pyrin varmistamaan, että aineisto vastasi tutkimuskysymykseen ja tukee tutkimuksen validiteettia. Dokumenttianalyysin avulla oli mahdollista tarkastella kokonaisuutta systemaattisesti. Sen avulla oli mahdollisuus tehdä näkyväksi monilajisen opetuksen toteutukseen liittyvät dokumentit sekä havaita niiden keskinäiset yhteydet ja päällekkäisyydet.

5.2 Laadullinen tutkimusote ja aineistolähtöinen sisällönanalyysi

Sovelsin tutkimuksessa myös laadullista tutkimusotetta. Laadullisessa tutkimuksessa lähestytään tutkittavaa ilmiötä asiayhteyksien, tulkintojen ja merkitysten kautta. Tällöin tutkimukseni kohteena ei ole ainoastaan dokumenttien sisältö vaan myös se, millaisia merkityksiä nämä sisällöt saavat suhteessa tutkimuskysymykseen. Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan tutkijan tulee pyrkiä säilyttämään yhteys alkuperäiseen aineistoon, vaikka aineiston tulkintaa ohjaa aina tutkimustehtävä. Tässä tutkimuksessa se tarkoittaa, että dokumenteista poimimani kohdat on analysoitu monilajisen opetuksen toteuttamisen näkökulmasta pyrkien samalla säilyttämään tulkinnat alkuperäisiin lainauksiin jäljitettävänä.

Aineiston tulkitsemisessa sovelsin aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Elo, Kajula, Tohmola ja Kääriäinen (2022) kuvaavat sisällönanalyysin olevan laadullisessa tutkimuksessa paljon käytetty menetelmä. Sitä voidaan toteuttaa joko teorialähtöisesti eli deduktiivisesti tai aineistolähtöisesti eli induktiivisesti. Sovelsin tutkimuksessani aineiston analyysissa aineistolähtöisesti. Valitsin menetelmän, koska tarkoitukseni oli edetä yksittäisistä dokumenttikatkelmista kohti laajempia luokkia sekä pääteemoja.

Artikkelissaan Elo ym. (2022) jäsentävät sisällönanalyysin etenemisen kolmeen päävaiheeseen: valmisteluvaiheeseen, analysointivaiheeseen sekä

raportointivaiheeseen. Tutkimuksessani valmisteluvaiheeseen kuuluivat dokumenttien etsintä ja valinta, aineistoon perehtyminen sekä analyysiyksiköiden määrittäminen. Valitsin analyysiyksiköiksi yksittäiset sopimuskohdat, pykälät, ohjeiden osat tai ne ammattieettisen ohjeiden kohdat, jotka sisälsivät tutkimuksen kannalta olennaista huomioitavaa. Tässä vaiheessa tutkimuskysymys rajasi valikoitavat dokumenttien kohdat. Analysointivaiheessa pelkistin, koodasin ja ryhmittelin nämä poimimani kohdat alaluokiksi sekä lopulta pääteemoiksi. En käyttänyt analyysissä mitään valmista luokittelurunkoa vaan keskeiset teemat nousivat aineistosta poimimieni ilmausten perusteella. Tutkimuskysymys ohjasi edelleen aineiston tarkastelua. Raportointivaiheessa kuvasin etenemiseni tekstin lisäksi taulukkoon, josta jokainen analyysissä osana ollut dokumentti on löydettävissä ja yhdistettävissä tutkimuksen tuloksiin.

Dokumenttianalyysin ja laadullisen tutkimuksen aineistolähtöisen sisällönanalyysin yhdistäminen tuki tutkimukseni tarkoitusta. Dokumenttianalyysi mahdollisti aineiston systemaattisen kokoamisen ja tarkastelun (Bowen, 2009). Aineistolähtöinen sisällönanalyysi puolestaan salli dokumenteista poimittujen kohtien tulkitsemisen ja teemoittelun (Elo ym., 2022). Tästä syystä valitsemani menetelmät olivat tutkimukseni kannalta tarkoituksenmukaisia sekä menetelmällisesti perusteltuja.

5.3 Aineiston keruu ja rajaus

Aloitin aineiston keruun syksyllä 2024 ja toteutin sen vaiheittain. Ennakolta olin tietoinen muun muassa Kennelliiton ja Opetushallituksen yhteistyössä tekemästä ohjeistuksesta (Opetushallitus, 2020). Kyseinen dokumentti oli tutkimusaineistoni pohja. Sen avulla hyödynsin tekoälyä ja ohjeistin sen etsimään syvätutkimusasetuksessa vertaisarvioituja artikkeleita, jotka käsittelivät monilajista tai eläinavusteista opetusta. Artikkelien tarkoitus oli kartoittaa käytännön tutkimuksen kautta toiminnalle asetettuja hallinnollisia reunaehtoja. Niin suomalaisista kuin kansainvälisistä artikkeleista nousi toistuvasti esille mainintoja muun muassa turvallisuudesta, ammattitaidosta sekä eläimen soveltuvuudesta työskentelyyn. Näiden pohjalta etsin niin itsenäisesti kuin tekoälyn avulla Finlex-tietokannasta säädöksiä, jotka voivat liittyä monilajisen opetuksen toteutukseen millään tavalla.

Aineiston sisäänottokriteereinä olivat dokumenttien julkisuus, ajantasaisuus, saavutettavuus sekä tutkimuskysymyksen kannalta relevantti sisältö. Dokumenttien tuli olla tutkimushetkellä voimassa oleva säädös, viranomaisohje, kansainvälinen sopimus, asiantuntijaorganisaation laatima ohjeistus tai järjestötiedote. Niistä tuli löytyä kohtia, jotka sisälsivät tutkimuskysymyksen kannalta jollakin tavalla merkityksellisiä rajoituksia, vastuita, velvoitteita tai käytännön toimintaohjeita. Näin aineiston valinta toteutui systemaattisesti tutkimuskysymyksen ohjaamana. Dokumenttianalyysin luotettavuuden kannalta tämä oli keskeistä, sillä usein aineisto on laaja sekä valikoitunut (Bowen, 2009).

Huomioin normihierarkian aineiston valinnassa. Aluksi tarkastelin kansallisesti velvoittavaa lainsäädäntöä sekä kansainvälisiä sopimuksia, sillä ne muodostavat koulun toiminnan juridisen perustan (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2026). Opetus- ja kulttuuriministeriön (2026) verkkosivuilta löytyi listaus lainsäädännön kohdista, jotka koskevat yleissivistävää koulutusta. Listauksen lisäksi tein hakuja erilaisten säädösten nimillä sekä tutkimuskysymyksestä ja teoriapohjan tutkimusaineistoista johdetuilla käsitteillä. Hakusanoina käytin esimerkiksi seuraavia ilmauksia: ”perusopetuslaki”, ”työturvallisuuslaki”, ”eläinten hyvinvointilaki”. Hakusanojen sekä niistä nousseiden huomioiden avulla paikansin juuri ne pykälät, jotka konkretisoivat monilajisen opetuksen kannalta olennaiset vastuut ja velvoitteet (Bowen, 2009).

Muita viranomais- ja asiantuntijalähteitä etsin muun muassa Opetushallituksen, Ruokaviraston kuten myös Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry:n verkkosivuilta. Opetushallituksen ohjeistus kohdistui suoraan oppilaitoksissa toteutettavaan koira-avusteiseen toimintaan. Ruokaviraston ohjeet sisällytin aineistoon kahdesta näkökulmasta: eläimen terveyteen ja rokotuksiin liittyvät ohjeet sekä erityisesti keittiö- ja elintarviketilojen hygieniaan liittyvät määräykset ja rajaukset. Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry:n aineisto käsittelee eläinavusteisten työskentelyn ammatillisia ja eettisiä edellytyksiä kuten myös muita koiraan ja ohjaajaan liittyviä näkökulmia.

Rajasin aineistosta pois ne dokumentit, joiden yhteys monilajisen opetuksen toteuttamiseen perusopetuksessa oli liian etäinen. Näitä olivat esimerkiksi ne eläimiä koskevat säädökset, jotka liittyvät ensisijaisesti tuotantoeläimiin, eläinkuljetuksiin tai

muihin koulukontekstista irrallaan oleviin toimintoihin. Analyysin ulkopuolelle jäivät myös epäviralliset verkkokeskustelut, uutiset ja yksittäiset paikalliset maininnat. Myös Suomen Kennelliiton tiedote Opetushallituksen ohjeistuksesta jäi pois aineistosta, sillä se ei itsenäisenä tiedotteena ollut validi ja täyttänyt kriteerejä.

Etsin Google-haun sekä tekoälyn avulla erilaisia hakusanoja hyödyntäen kuntia, joiden verkkosivuilla tai julkisissa dokumenteissa mainittaisiin koirien hyödyntämisestä osana opetusta. Tähän liittyivät myös koulujen sivuilla julkaistut tiedotteet, ohjeet tai mahdolliset päätökset koulukoirien käytöstä. Tämä haku ei tuottanut toivottua tulosta dokumenttien suhteen. Tuloksettomana etsinnän vuoksi en voinut sisällyttää kuntakohtaisia ohjeita osaksi aineistoani.

5.4 Aineiston esittely

Tutkimusaineisto muodostui lopulta 17 dokumentista tai dokumenttikokonaisuudesta. Aineistoon sisältyivät lopulta perusopetuslaki (628/1998), perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (Opetushallitus, 2014), oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013), yhdenvertaisuuslaki (1325/2014), tietosuojalaki (1050/2018), eläinten hyvinvointilaki (693/2023), lemmikkieläinten suojelua koskeva eurooppalainen yleissopimus (SopS 49/1992), työturvallisuuslaki (738/2002), työterveyshuoltolaki (1383/2001), terveydensuojelulaki (763/1994) sekä siihen sisältyvä valvontaviranomaisen soveltamisohje, Ruokaviraston eläinlajikohtaiset rokotussuositukset ja hygieniaohjeet, elintarvikelaki (297/2021), maa- ja metsätalousministeriön asetus elintarvikehygieniasta (318/2021), pelastuslaki (379/2011), Opetushallituksen ohjeistus koira-avusteisesta toiminnasta oppilaitoksille sekä Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry:n ammattieettiset ja omatoimisen harjoittelun ohjeet.

Aineiston dokumentit jakautuivat neljään pääryhmään. Ensimmäisen ryhmän muodostivat säädökset ja kansainvälinen sopimus. Näihin kuuluivat kaikki lakitekstiksi luokiteltavat aineistot sekä lemmikkien suojelua koskeva eurooppalainen yleissopimus. Nämä dokumentit määrittelevät omista näkökulmistaan käsin monilajisen opetuksen toteutuksen juridiset reunaehdot.

Toinen ryhmä muodostui yllättävästi analyysiaineiston rivien välissä. Nämä ovat opetuksen järjestämistä sekä paikallista suunnittelua ohjaavat asiakirjat, jotka eivät olleet itsenäisinä kohtinaan aineistossa vaan jotka ilmenivät tarpeellisina ja ensimmäisen ryhmän säädösten velvoittamina. Itsenäisenä ohjaavana asiakirjana ja ainoana aineistossa läpinäkyvästi esiintyneenä dokumenttina tähän ryhmään kuului perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (Opetushallitus, 2014). Loput toimintaa ohjaavat asiakirjat, jotka nousivat säädösten velvoittamina ovat paikalliset opetussuunnitelmat, lukuvuosisuunnitelma, koulujen järjestyssäännöt, opiskeluhuoltosuunnitelma, työn vaarojen arviointi, työpaikkaselvitys sekä pelastus- ja turvallisuussuunnitelmat. Tutkimuksen kannalta nämä asiakirjat ovat keskeisiä, sillä monilajinen opetus tapahtuu käytännössä koulun arjen tasolla.

Viranomaisaineisto muodosti kolmannen pääryhmän. Opetushallituksen ohjeistus koira-avusteisesta toiminnasta oppilaitoksille, Ruokaviraston rokotus- ja terveysneuvonta, hygieniaohjeet sekä terveydensuojelua koskevat valvontaviranomaisen soveltamisohjeet. Viranomaisaineisto konkretisoi, miten lainsäädäntöä ja turvallisuusvelvoitteita voidaan soveltaa käytännössä.

Neljännän ryhmän muodostivat asiantuntijaorganisaatioiden antamat ohjeet. Näitä olivat Koirat kasvatusta ja kuntoutustyössä ry:n laatimat omatoimisen harjoittelun sekä ammattieettiset ohjeet. Nämä dokumentit konkretisoivat eläinavusteisen työskentelyn eettisiä, ammatillisia sekä käytännöllisiä ehtoja.

Tutkimusaineistoon sisältyi yhteensä 35 analyysiyksikköä. Näillä tarkoitan tässä tutkimuksessa jokaista yksittäistä sopimuskohtaa, pykälää tai ohjeen osaa, joka sisältää tutkimuskysymyksen kannalta relevanttia tietoa. Samasta dokumentista saattoi muodostua useita eri analyysiyksiköitä. Kokosin taulukkoon kustakin dokumentista metatiedot, olennaiset tekstipoinnit sekä niiden merkityksen tutkimuskysymyksen kannalta. Aineiston laajuutta voidaan kuvata määrällisesti aiemmin mainittuina 17 dokumenttina tai dokumenttikokonaisuutena tai 35 analyysiyksikkönä. Dokumentit olivat laajuudeltaan ja luonteeltaan erilaisia ja tästä syystä aineiston määrän muuttaminen esimerkiksi sivumääräksi ei ole olennainen

mittari. Varsinainen analysoitu aineisto muodostui taulukkoon tekemistäni poimintojen tulkinnoista.

5.5 Tutkimuseettiset näkökulmat ja tekoälyn osuus tutkimuksessa

Tutkimuksen aineisto koostui jo valmiiksi olemassa olevista julkisista dokumenteista. Aineiston keruussa ei kerätty yksittäisiltä henkilöiltä henkilötietoja, haastattelu- tai havainnointiaineistoa. Näin tutkimukseen ei liittynyt suostumukseen, yksityisyyteen tai anonymiteettiin liittyviä kysymyksiä kuten esimerkiksi haastattelu- tai havainnointitutkimukseen. Tutkimuseettinen huomioni kohdistui lähteiden asianmukaiseen käyttöön, dokumenttien ajantasaisuuden varmistamiseen, tulkintojeni läpinäkyvyyteen sekä eri dokumenttityyppien oikeanlaiseen kuvailuun.

Dokumenttianalyysissa on tärkeä huomioida, että dokumentit on tuotettu tietystä institutionaalisessa kontekstissa tiettyä tarkoitusta varten, eivätkä ne ole neutraaleja todellisuuden kuvauksia (Bowen, 2009). Huomioin tämän tutkimuksessani siten, että en käsitellyt aineistossa käyttämiäni lakeja, viranomaisohjeita sekä asiantuntijaorganisaatioiden ohjeita samanarvoisina lähteinä. Erittelin kunkin dokumenttityypin ja kuvasin niiden velvoittavuuden mahdollisimman todenmukaisina ja eri tavalla konkretiaan vaikuttavina. Tällä pyrin vahvistamaan tutkimuksen luotettavuutta sekä ehkäisemään dokumenttien aseman virheellistä tulkintaa.

Tässä tutkimuksessa on hyödynnetty tekoälyä osana monipuolista lähteiden etsintää. Kaikki lähteet sekä niiden oikeellisuus on tutkijan toimesta tarkastettu ennen niiden lisäämistä osaksi tätä tutkimusta. Lähteiden etsinnän lisäksi tekoälyä on hyödynnetty kieliopillisten virheiden minimoimiseen, analyysin toteutuksen ja tuloksen tarkistamiseen sekä tutkimuksen ohjeiden mukaisen kokonaistoteutuksen varmistamiseen. Ymmärrän tekoälyn epäluotettavuuden ja siksi kaikki tekoälyn antama informaatio on tarkistettu tarkasti. Tekoälyä ei ole käytetty tutkimuksen analyysissä oleellisena osana eikä se ole tehnyt tulosten tulkintoja tai johtopäätöksiä tai tuottanut uutta sisältöä. Kaikki tutkimukselliset ratkaisut, kirjoitetut sisällöt sekä tulkinnat ovat minun itsenäisesti tuottamia. Tekoälyn käyttö on toteutettu hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti. Olen itse vastuussa tutkimuksen tekstin sisällöstä, sen

muodosta sekä tieteellisestä laadusta. Tutkimuksessa tekoälyn rooli on ollut vain avustava eikä se ole ohjailut tutkimusta sisällöllisesti.

6 Aineiston käsittely ja analysointi

6.1 Analyysin eteneminen

Käsittelin ja analysoin aineiston vaiheittain. Sovelsin analyysissa Bowenin (2009) dokumenttianalyysin etenemistapaa sekä Tuomen ja Sarajärven (2018) aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Menetelmällisesti ratkaisu oli perusteltu dokumenttianalyysin mahdollistaman aineiston systemaattisen tarkastelun sekä aineistolähtöisen sisällönanalyysin edesauttaman teemoittelun vuoksi. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi etenee aineiston pelkistämisen ja koodauksen kautta ryhmittelyyn sekä käsitteellistämiseen (Tuomi & Sarajärvi, 2018, Elo ym., 2022). Sovelsin tätä etenemistapaa myös tässä tutkimuksessa.

Ensimmäisessä vaiheessa luin valitut dokumentit kokonaiskuvan muodostamiseksi. Samalla tarkastelin dokumentin laatua sekä sen asemaa suhteessa koulun toimintaan ja tutkimuskysymykseen. Toisessa vaiheessa poimin dokumenteista analyysiyksiköt. Tässä vaiheessa kriteerinä oli, että dokumentin kohta sisälsi monilajisen opetuksen käytännön toteutusta tai suunnittelua ohjaavan ehdon. Näin analyysi kohdistui ainoastaan niihin tekstiosuuksiin, jotka vastasivat perustellusti tutkimuskysymykseen. Kolmannessa vaiheessa pelkistin poimimani ilmaukset. Pelkistäminen tarkoitti tässä vaiheessa sitä, että muotoilin alkuperäisten dokumenttien poimitut sisällöt tutkimuskysymyksen kannalta tiiviiksi sisällöllisiksi havainnoiksi. Esimerkiksi perusopetuslain 20 § pelkistyi toiminnan perustellun suunnitelmallisuuden, yhteistyön merkityksen sekä tuen uudistuksen toteutusta laajentavana näkökulmana. Yhdenvertaisuuslain 6§ ja 15 § pelkistyivät vaihtoehtoisten järjestelyiden sekä myös terveydelliset tekijät huomioivana näkökulmana. Eläinten hyvinvointilain 6§ ja 12 § pelkistyivät eläimen kunnioittavan kohtelun sekä sen hyvinvoinnin varmistamisen näkökulmiksi.

Neljännessä vaiheessa koodasin nämä pelkistykset ja toteutin koodauksen avoimena koodauksena. Tällöin koodit eivät määräytyneet ennalta vaan muodostuivat aineistosta nousevien sisältöjen perusteella. Koodeja muodostui muun muassa seuraavasti: pedagoginen perustelu, suunnittelu ja dokumentointi, turvallinen opiskeluympäristö,

turvallisuus, riskienhallinta, elintarviketurvallisuus, eläimen hyvä kohtelu, eläimen kuormituksen arviointi, ohjaajan vastuu, ammatillinen osaaminen, koiran soveltuvuus sekä tiedottaminen. Viidennessä vaiheessa ryhmittelin samansisältöiset koodit alaluokiksi ja sen kautta pääteemoiksi (Elo ym., 2022, Tuomi & Sarajärvi, 2018). Esimerkiksi turvallinen opiskeluympäristö, työntekijän turvallisuus, riskien arviointi, terveydensuojelu, hygienia, elintarviketurvallisuus sekä poistumisturvallisuus ryhmittivät loogisesti turvallisuutta ja terveyttä koskevaan kokonaisuuteen.

6.2 Analyysin validiteetti

Pyrin vahvistamaan analyysin validiteettia monin tavoin. Määrittelin aineiston valintakriteerit ennen varsinaista analyysia ja valitsin mukaan ainoastaan sellaiset dokumentit, joilla oli yhteys tutkimuskysymykseeni. Tarkistin dokumenttien alkuperän sekä ajantasaisuuden. Tarkistin lainsäädäntöaineiston Finlex-tietokannasta ja valitsin muut dokumentit joko viranomaisten tai tunnistettavien asiantuntijaorganisaatioiden julkaisuista. Toteutin analyysin soveltaen dokumenttianalyysin sekä aineistolähtöisen sisällönanalyysin periaatteita, jotta prosessi olisi mahdollisimman systemaattinen sekä sattumanvaraisten tulkintojen riskit vähenisivät (Bowen, 2009., Tuomi & Sarajärvi, 2018, Elo ym., 2022). Analyysitaulukon tekeminen esitti alkuperäisten dokumenttien tiedot sekä niiden yhteydet monilajisuuteen rinnakkain.

7 Tulokset

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, millaisia byrokraattisia ja hallinnollisia edellytyksiä monilajisen opetuksen toteuttamiseen liittyy suomalaisen perusopetuksen kontekstissa. Dokumenttianalyysin perusteella monilajinen opetus rakentuu useiden samanaikaisesti vaikuttavien ehtojen ja velvoitteiden varaan. Aineistosta nousi esiin kolme keskeistä teemaa: turvallisuusvelvoitteet, eläimen hyvinvointi sekä ammatillinen vastuu, dokumentointi ja lupakäytännöt. Tulokset osoittivat, että monilajisen opetuksen toteutus koulukontekstissa kytkeytyy laajasti opetuksen järjestämistä säätelevään normi- ja hallintojärjestelmään. Kyseinen normi- ja hallintojärjestelmä luo kokonaisuutena edellytykset monilajisen kasvatuksen toteutukselle.

7.1 Turvallisuusvelvoitteet toiminnan selkärangana

Turvallisuus nousi tulosten valossa monilajisen toiminnan ”selkärangaksi”. Aineisto osoitti, että turvallisuus jakautuu kolmeen toisiinsa liitännäiseen ulottuvuuteen: oppilaiden terveydelliseen ja psyykkiseen turvallisuuteen, henkilöstön työturvallisuuteen sekä koulun tilalliseen ja organisatoriseen turvallisuuteen. Näistä näkökulmista tarkasteltuna turvallisuus ei tarkoita ainoastaan puremien ehkäisyä vaan koko kouluyhteisön oikeutta toimia ympäristössä, jossa eläimen läsnäolo ei vaaranna opetukseen osallistumista, työskentelyä tai hätätilanteista selviytymistä.

Oppijan oikeus osallistua opetukseen oppilaitoksen tiloissa asetetaan Opetushallituksen ohjeistuksessa (2020) ensisijaiseksi. Eläimen käyttö opetuksessa ei saa vaarantaa kenenkään terveyttä ja tästä syystä esimerkiksi allergiat, astma sekä muut terveydelliset seikat tulee huomioida etukäteen. Ohjeistus tuo esiin myös kouluyhteisön jäsenten, erityisesti oppilaiden, vakaumuksen ja kulttuurisiin taustoihin liittyvät näkökulmat. (Opetushallitus, 2020) Tulosten perusteella monilajisen opetuksen suunnittelu alkaa jo oppilaiden tilanteen ennakkokartoituksesta eikä vasta kun eläin on jo tuotu koulun tiloihin.

Työturvallisuuslain (738/2002) näkökulmasta eläimen läsnäolo kouluympäristössä merkitsee muutosta työympäristöön. Työnantajan velvollisuudeksi tulee tällöin tunnistaa, arvioida sekä seurata toimintaan liittyviä haitta- ja vaaratekijöitä. Tulosten

perusteella tämä koskee muun muassa hygieniakäytäntöjä, oppilaiden ja henkilöstön allergiariskejä sekä eläimen käytökseen liittyvää ennakoimattomuutta. Pelastuslaki (379/2911) laajentaa puolestaan turvallisuuden tilallisiin ratkaisuihin. Eläimen ei tule vaikeuttaa poistumista, pelastustoimintaa eikä tilojen turvallista käyttöä. Tällöin monilajinen opetus edellyttää käytännön tasolla tiivistä yhteistyötä opetushenkilöstön, johdon, siivoushenkilöstön sekä huoltajien välillä. (Pelastuslaki 379/2911, Työturvallisuuslaki 738/2002).

Aineistossa turvallisuus näyttäytyy jatkuvana prosessina. Se edellyttää jatkuvaa seuranta, arviointia, dokumentointia sekä tarvittaessa toimintatapojen muuttamista. Siksi turvallisuus muodostui monilajisen opetuksen toteutuksen selkärangaksi: ilman jatkuvaa riskienhallintaa toiminta ei näyttäytyä aineiston mukaan hallinnollisesti eikä pedagogisesti kestäväenä.

7.2 Eläimen hyvinvoinnin varmistaminen juridisena ehtona

Toiseksi pääteemaksi tuloksista nousi eläimen hyvinvointi. Aineistossa eläin ei näyttäyty ainoastaan opetuksen välineenä vaan toimijana, jonka hyvinvointi asettaa toiminnalle niin eettiset kuin juridiset rajat. Eläinten hyvinvointia koskeva sääntely (Laki eläinten hyvinvoinnista 693/2023) velvoittaa kohtelemaan eläintä rauhallisesti, huomioimaan sen lajityypillisen käyttäytymisen, sovittamaan kuormituksen eläimen osaamistasoon ja suorituskykyyn sekä huolehtimaan sen asianmukaisesta pitopaikasta. Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry:n ammattieettiset ohjeet (2017) konkretisoivat tätä velvoitetta: ennen työn aloittamista eläimen terveydentila tulee selvittää, se tulee tutustuttaa työympäristöönsä, ohjaajan tulee tunnistaa eläimen stressikäytös ja sille on järjestettävä mahdollisuus vetäytyä sekä levätä riittävästi. Eläimen hyvinvointi ei siis ole aineistossa ainoastaan sivuhuomio vaan suoraan toiminnan hyväksyttävyyttä sekä eettisyyttä määrittävä edellytys. (Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry, 2017, Laki eläinten hyvinvoinnista 693/2023).

Kansainvälisessä vertailussa on huomattavissa samaa tulosta. Dogs Trustin (2026) laatimissa ohjeistuksissa kouluympäristö kuvataan koiralle mahdollisesti meluista, kiireisenä sekä ennakoimattomana ympäristönä. Tästä syystä eläimen fyysisiä sekä

emotionaalisia tarpeita tulee arvioida jatkuvasti. Eläinavusteisen toiminnan hyötyjä ei voida tarkastella irrallaan siitä, miltä koulupäivä näyttää koiran näkökulmasta. (Dogs Trust, 2026, Siniscalchi ym., 2018). Tulosten valossa opetushenkilöstön on tärkeää opettaa oppilaille myös eläimen kommunikaatiosta, jotta oppilaat kykenevät tulkitsemaan eläimen antaman palautteen toiminnastaan.

Eläimen hyvinvoinnin juridinen ulottuvuus koskee myös lepo ja säilytysjärjestelyjä. Eläimen tulee kyetä seisomaan sekä lepäämään luonnollisessa asennossa. Paikan tulee myös olla sellainen, missä eläimen karkaamisen, sairastumisen tai vahingoittumisen vaara on mahdollisimman vähäinen. Tulos myös täsmentää, että eläimen lepopaikkaa ei voida rakentaa tilapäisten kiertoratkaisujen varaan vaan laki asettaa hyvin konkreettisen rajan toiminnalle: mikäli eläimelle ei voida turvata sopivia olosuhteita, ei toimintaa tule tällöin toteuttaa. (Laki eläinten hyvinvoinnista 693/2023)

7.3 Ammatillinen vastuu ja pätevyys, dokumentaatio sekä luvat

Aineistosta käy ilmi, että ammatillinen vastuu ja pätevyys liittyvät olennaisesti eläimen ohjaajaan, mutta samalla myös opetuksen järjestäjään. Opetuksen järjestäjän vastuulla on arvioida toiminnan pedagogiset ja hyvinvoinnilliset perusteet, eikä monilajinen opetus voi perustua ainoastaan yksittäisen opetushenkilöstön jäsenen kiinnostukseen tai koiran läsnäolon oletettuun hyödyllisyyteen. Perusopetuslaissa (628/1998) ei mainita tarkasti mitään monilajisuudesta osana opetusta mutta sen mukaan opetuksen tehtävänä määritellään oppilaiden terveen kasvun ja kehityksen edistäminen. Sen puitteissa monilajinen opetus voidaan nähdä yhtenä monista keinoista saavuttaa tämä tavoite. Lisäksi perusopetuslain 20§ mahdollistaa monilajisuuden hyödyntämisen osana oppimisen edellytyksiä tukevana opetusjärjestelynä. (Opetushallitus, 2020).

Vaikka opetuksen järjestäjä on aineiston mukaan toiminnan keskeinen mahdollistaja, on vastuu käytännön toiminnasta ja sen turvallisuudesta sekä eläimen työskentelyn yksityiskohdista ovat samanaikaisesti eläimen ohjaajalla. Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry:n ammattiseettisissä ohjeissa korostetaan toiminnan suunnitelmallisuutta, eläimen soveltuvuutta ja turvallista kouluttamista, toiminnan dokumentointia, tiedottamista sekä vakuutusten selvittämistä yhdessä työnantajan

kanssa. Analyysi osoittaa, että monilajisessa opetuksessa käytännön työskentely edellyttää ohjaajalta kykyä hallita niin pedagogiikka kuin eläimen käyttäytymisen tulkinta sekä tilanteiden hallinta. (Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry, 2017)

Aineistossa lupakäytännöt näyttäytyivät kahdella tasolla. Ensiksi toiminnan aloittaminen vaatii hallinnollista dokumentointia, kuten esimerkiksi toimintaan vaikuttavien suunnitelmien laatimista. Toiseksi toiminta edellyttää tiedottamista koko oppilaitoksen henkilöstölle, oppilaille sekä heidän huoltajilleen. Dokumentoinnilla ei siis aineiston mukaan tarkoiteta ainoastaan toiminnan tulosten seurantaan vaan se käsittää myös toiminnasta tiedottamisen tason. Eläimen ohjaajan yhteystietojen tulee olla näkyvillä ja toiminnan käytäntöä on kuvattava avoimesti. Näin ollen dokumentointi ei ole muodollinen lisä vaan keino saattaa toimintaan liittyvät vastuut, käytännöt sekä arviointiperusteet läpinäkyviksi. (Opetushallitus, 2020, Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry, 2017)

8 Pohdinta

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, millaisia byrokraattisia ja hallinnollisia näkökulmia tulee huomioida monilajisen opetuksen käyttöönotossa suomalaisessa perusopetuksessa. Tässä luvussa tulkitseen tutkimuksen keskeisimmät tulokset. Tämän jälkeen pohdin tutkimuksen rajoitteita ja lopuksi esittelen jatkotutkimusehdotuksia.

8.1 Tulosten tulkinta

Tutkimuksen tulosten perusteella monilajiseen opetukseen vaikuttava byrokratia on mekanismi, jolla pyritään suojaamaan samanaikaisesti jokaisen osapuolen oikeuksia, turvallisuutta sekä hyvinvointia. Koulukontekstissa byrokratia näyttäytyy vahvasti silloin, kun käyttöön otetaan uusi toimintatapa, jolle ei ole omaa yksittäistä säädöstä tai selkeää ja tulkintavapaata ohjetta. Tästä tuoreimpana esimerkkinä viimeisin oppimisen tuen uudistus. Sama koskee monilajista opetusta. Aineistosta ei nouse esiin mikään yksi yhtenäinen vaatimuslista vaan joukko ehtoja. Tulosten mukaan näiden edellytysten täytyessä toiminnan on mahdollista olla niin pedagogisesti perusteltua, hallinnollisesti hyväksyttävää kuin eettisesti kestävä.

Monilajisen kasvatuksen teoreettisesta näkökulmasta on mielestäni merkittävää, miten eläimen hyvinvointi nousi aineistossa yhtä painavaksi teemaksi kuin ihmisten turvallisuus. Tämä tulos on linjassa sen monilajisuuteen kytkeytyvän ajatuksen kanssa, missä eläin ei ole kasvatuksessa vain ihmisen tavoitteita palveleva väline vaan kanssatoimija, jonka tarpeet sekä rajat on otettava vakavasti. Kun eläin ymmärretään aidosti osaksi kasvatuksellista suhdetta, sen perustarpeet eivät ole sivuseikkoja vaan toiminnan ydinehtoja. (Tammi ym., 2020, Tammi ym., 2023, Valtonen, 2022). Yhteistyö tämän kanssatoimijan kanssa ei ole mahdollista ilman yhteistä kommunikaatiota. Haren ym. (2002) sekä Kaminskin ja Nitzschnerin (2013) kuvailemat moninaiset kommunikointitavat muodostavat eläimen kanssa yhteisen kielen pohjan.

Tulokseni ovat osaltaan samansuuntaisia kuin Leivon (2021) ja Mickelssonin (2023) havainnot eläimen yhteydestä kouluyhteisön jäsenten hyvinvointiin tai turvallisuudentunteeseen. Oman analyysini perusteella haluan kuitenkin muistuttaa, että meidän tulee ratkaista käytännön turvallisuusjärjestelyt ennen kuin näitä hyötyjä on

mahdollisuus tavoitella. Monilajisen toiminnan hyödyt eivät kumoa hallinnollisia reunaehtoja, vaan ovat riippuvaisia siitä, miten ne huomioidaan jo ennakoivasti.

Pidän tutkimukseni vahvimpana tuloksena sitä, että suurin epäselvyys ei liity monilajisen toiminnan hyötyjen puutteeseen vaan hallinnollisten edellytysten muodostamaan byrokraattisen kokonaisuuden hajanaisuuteen. Opetushallituksen ohjeistus (2020) nimeää toiminnassa keskeiset huomioitavat näkökulmat, mutta käytännön toteutus jää paikallisen tulkinnan varaan. Tästä syystä monilajisen opetuksen käyttöönotto riippuu herkästi yksittäisen opetushenkilöstön jäsenen kiinnostuksesta, osaamisesta ja aktiivisuudesta. Juuri tämä hajanaisuus muodostaa byrokratian viidakon: toimijaa ei sido yksi selkeä ohjeistus tai normi vaan hänen tulee koota kokonaisuus useista eri lähteistä ja niiden näkökulmat huomioiden. Lewis ym (2023) osoittavat opettajien kokemusten kautta, miten koirien työskentely kouluissa sisältää ennakoimattomia tilanteita, jotka liittyvät esimerkiksi lasten toimintaan, koiran käyttäytymiseen, koulun arkeen sekä vastuun jakautumiseen. Näin myös kansainvälisessä keskustelussa on noussut esiin tarve yhtenäiselle vaiheittaiselle toimintamallille.

8.2 Tutkimuksen rajoitteet

Dokumenttianalyysi tavoittaa tutkittavan ilmiön normatiivisen tason. Tulokset nostavat esiin monilajisen toiminnan toteutusta edellyttävät reunaehdot. Tutkimuksen rajoitteeksi voi tulkita sen, ettei se kykene paljastamaan, miten nämä ehdot käytännön tasolla kouluissa tulkitaan, neuvotellaan tai joskus myös kierretään.

Rajaamalla aineiston suomalaiseen perusopetukseen tekee tuloksista kontekstisidonnaisia. Tutkimuksen tavoitteen kannalta rajaus on perusteltua mutta samanaikaisesti se rajaa pois sellaisia toimintaympäristöjä, joissa monilajisen toiminnan ehdot voivat olla toisenlaisia. Vaikka nostan esiin kansainvälisiä ohjeistuksia, kokemuksia sekä tutkimuksessa kehiteltyä toimintamallia, en käsittele niitä suomalaisena normilähteenä vaan vertailevana näkökulmana.

Pidän myös yhtenä rajoitteena sitä, ettei kuntakohtaisia julkisia ohjeita löytynyt osaksi aineistoani. Se on samalla myös tutkimustulos: yhtenäisten paikallisten käytäntöjen

puuttuminen kertoo ilmiön hajanaisuudesta. Tutkimuksen raportointiin liittyi myös menetelmällisiä rajoitteita. Vaikka analyysi kuvataan vaiheittain, se etenee harvoin täysin suoraviivaisesti (Elo ym., 2022). Tämä luo raportointiin haasteita aloittelevalle tutkijalle ja vaikeuttaa ajoittain tutkimuksen kokonaisuuden hahmottamista.

8.3 Jatkotutkimusehdotukset

Jatkotutkimuksessa olisi tärkeää tarkastella, miten monilajisen opetuksen edellytyksiä tulkitaan ja toteutetaan käytännössä koulujen arjessa. Tämän tutkimuksen pohjalta ei ole mahdollista tehdä pitkälle meneviä johtopäätöksiä siitä, miten eri oppilaitoksissa ratkaistaan esimerkiksi tilajärjestelyihin, allergioihin tai turvallisuuteen liittyvät kysymykset mutta ne nostavat jatkotutkimustarpeen niiden selvittämiseksi. Erityisen kiinnostava olisi vertaileva tutkimus, jossa selvitetään niin rehtoreiden, opetushenkilöstön kuin koulun muun henkilöstön, kuten siivous- ja oppilashuollon tai huoltajien ja oppilaiden näkemyksiä toiminnasta. Tällainen tutkimus voisi nostaa esiin ja auttaa ymmärtämään niitä kohtia, joissa säädösten ja ohjeiden tulkinta tuottaa käytännön ristiriitoja.

Myös eläimen hyvinvointia koulukontekstissa olisi perusteltua tarkastella systemaattisesti. Aiemmat tutkimukset ovat painottuneet usein oppilaiden saamiin hyötyihin. Kuitenkin analyysini tulosten perusteella olisi yhtä tärkeää selvittää, millaiset koulupäivän rakenteet, rytmit sekä tilat ovat eläimelle kuormittavia ja mitkä puolestaan sen hyvinvointia tukevia.

Lisäksi olisi hyödyllistä selvittää, millainen valtakunnallisesti yhtenäinen toimintamalli palvelisi parhaiten suomalaista perusopetusta. Siihen voisi sisältyä esimerkiksi tiedottamiskäytännön, riskienarviointipohjan, eläimen hyvinvoinnin seurannan sekä vakuutusten tarkistuslistan mallien kehittäminen ja pilotointi eri kouluissa. Tällainen tutkimus voisi siirtää keskustelua yksittäisistä hyvistä käytänteistä kohti yhteisesti vertailtavaa ja arvioitavaa toimintamallia. Pidän myös tärkeänä, että tällainen yhteinen toimintamalli ei rakentuisi ainoastaan toiminnan mahdollistamisen näkökulmasta. Sen tulisi huomioida yhtä vahvasti sen keskeyttämisen kriteerit. Tutkimukseni perusteella

eettinen ja turvallinen monilajinen opetus edellyttää myös sitä, että se voidaan lopettaa tai sitä voidaan muokata välittömästi toiminnan aikana. Tästä syystä valtakunnallinen toimintamalli olisi erittäin hyödyllinen: se toisi näkyviin paitsi toiminnan mahdollisuudet myös rajoitteet ja huomioitavat seikat.

Lähteet

- Aalto-yliopisto. (12. syyskuu 2022). *Opettajan käsikirja*. Noudettu osoitteesta Suomalainen koulutusjärjestelmä: <https://www.aalto.fi/fi/opettajan-kasikirja/suomalainen-koulutusjarjestelma>
- Baas, H. & Majala, J. (17. toukokuu 2023). *Lapin AMK*. (L. AMK, Toimittaja) Haettu 13. lokakuu 2024 osoitteesta Koira oppimisen tukena: <https://www.lapinamk.fi/blogs/Koira-kouluopetuksen-tukena-/0q5cunco/44a51cfe-8593-4e22-b6c2-ad1d8d07b0fe>
- Beetz, A., Uvnäs-Moberg, K., Julius, H. & Kotrschal, K. (2012). Psychosocial and psychophysiological effects of human-animal interactions: the possible role of oxytocin. *Frontiers in Psychology*(3). <https://doi.org/https://doi.org/10.3389/fpsyg.2012.00234>
- Bowen, G. A. (2009). Document Analysis as a Qualitative Research Method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40. <https://doi.org/https://doi.org/10.3316/QRJ0902027>
- Brelsford, V. L., Dimolareva, M., Gee, N. R. & Meints, K. (2020). Best Practice Standards in Animal-Assisted Interventions: How the LEAD Risk Assessment Tool Can Help. *Animals (Basel)*, 10(6). <https://doi.org/10.3390/ani10060974>
- Dogs Trust. (2026). *School dogs*. Noudettu osoitteesta <https://www.dogstrust.org.uk/about-us/what-we-do/professionals/education/school-dogs>
- Elo, S., Kajula, O., Tohmola, A. & Kääriäinen, M. (2022). Laadullisen sisällönanalyysin vaiheet ja eteneminen. *Hoitotiede*, 34(4), ss. 215-225. Noudettu osoitteesta <https://journal.fi/hoitotiede/article/view/128987>
- Eri-laisten oppijoiden liitto, Jenni Janakka. (21. syyskuu 2023). Eläin auttaa oppimaan. Noudettu osoitteesta <https://www.eoliitto.fi/2023/09/21/elain-auttaa-oppimaan/>
- Feng, X., Zhao, S., Zhang, D., Yi, Q., Chen, Y. & Zhang, X. (16. Huhtikuu 2025). A bibliometric study for global hotspots and trends in animal-assisted interventions (1983-2023). *Frontiers in Psychiatry*(16). <https://doi.org/10.3389/fpsyt.2025.1490122>
- Gee, N. R., Fine, A. H. & McCardle, P. (2017). *How Animals Help Students Learn : Research and Practice for Educators and Mental-Health Professionals*. Routledge.

- Hall, S. S., Gee, N. R. & Mills, D. S. (2016). Children Reading to Dogs: A Systematic Review of the Literature. *11*(2). PLOS One.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1371/journal.pone.0149759>
- Hamilton, L. & Taylor, N. (2017). *Ethnography after Humanism : Power, Politics and Method in Multi-Species Research*. Staffordshire, UK: Palgrave Macmillan.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1057/978-1-137-53933-5>
- Haraway, D. J. (2008, July 8). *When Species Meet*. Minnesota: University of Minnesota Press. <https://doi.org/10.1007/s10806-008-9108-7>
- Hare, B., Brown, M., Williamson, C. & Tomasello, M. (2002). The Domestication of Social Cognition in Dogs. *Science*, 298(1634). <https://doi.org/10.1126/science.1072702>
- Heikkinen, H. & Huttunen, R. (2017). ”Mitä järkeä?” Kasvatuksen tietoperusta ja rationaalisuus. Teoksessa A. Toom;M. Rautiainen;J. Tähtinen;& (Eds.), *Toiveet ja todellisuus: kasvatustieteellisiä tutkimuksia ja oppimista rakentamassa* (Osa/vuosik. Kasvatustieteellisiä tutkimuksia 75, ss. 31-58). Suomen kasvatustieteellinen seura. Noudettu osoitteesta https://jyx.jyu.fi/jyx/Record/jyx_123456789_66642
- Helsingin yliopisto. (3. lokakuu 2022). Kasvatuksessa on siirryttävä pois ihmiskeskeisyydestä kohti monilajista ajattelua. Helsingin yliopisto. Haettu 20. tammikuu 2026 osoitteesta <https://www.sttinfo.fi/tiedote/69952989/kasvatuksessa-on-siirryttava-pois-ihmiskeskeisyydesta-kohti-monilajista-ajattelua?publisherId=3747>
- Kaminski, J. & Nitzschner, M. (2013). Do dogs get the point? A review of dog-human communication ability. *Learning and Motivation*, 44(4), ss. 294-302. Noudettu osoitteesta <https://doi.org/10.1016/j.lmot.2013.05.001>
- Kropp, J. J. & Shupp, M. M. (2017). Review of the Research: Are Therapy Dogs in Classrooms Beneficial? *Forum on Public Policy*(2).
- Leivo, A. (2021). Koira-avusteisen pedagogiikan toteuttaminen ja sen yhteys opettajan työhyvinvointiin. Jyväskylän yliopisto. Noudettu osoitteesta <https://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-202103222032>
- Lewis, H., Godfrey, J. O. & Knight, C. (2023). Tales of the unexpected: Teacher’s experiences of working with children and dogs in schools. *Human-Animal Interactions*, 11(1). <https://doi.org/https://doi.org/10.1079/hai.2023.0040>
- Lupa- ja valvontavirasto. (2026). *Lupa- ja valvontavirasto*. Noudettu osoitteesta Esi- ja perusopetuksen valvonta: <https://lv.fi/kasvatus-ja-vapaa-aika/esi-ja-perusopetuksen-valvonta>

- Mickelsson, R. (2023). *Lessons Learned from Horses, Three Pedagogical Interventions Promoting Well-being of Students with Special Educational Needs*. University of Helsinki, Faculty of Educational Sciences. Helsinki: University of Helsinki.
Noudettu osoitteesta
<https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/1d1fbf38-2eff-49a1-86d7-6c36840f947e/content>
- Morgan, H. (2022). *Conducting a Qualitative Document Analysis*. University of Southern Mississippi. The Qualitative Report.
<https://doi.org/https://doi.org/10.46743/2160-3715/2022.5044>
- Opetushallitus. (2026). *Opetushallitus*. Noudettu osoitteesta Opetushallituksen tehtävät: <https://www.oph.fi/fi/tietoa-meista/opetushallituksen-tehtavat#anchor-opetusalan-viranomaisten-tyonjako>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2026). *Ministeriö: Opetus- ja kulttuuriministeriö*. Noudettu osoitteesta Opetus- ja kulttuuriministeriö: <https://okm.fi/ministerio>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2026). *Yleissivistävää koulutusta koskeva keskeinen lainsäädäntö*. Noudettu osoitteesta <https://okm.fi/yleissivistava-koulutus-lainsaadanto>
- Polak-Passy, Y., Ben-Itzhak, E. & Zachor, D. A. (23. December 2024). Enhancing social communication behaviors in children with autism: the impact of dog training intervention on verbal and non-verbal behaviors. *Frontiers in Psychology*(15).
<https://doi.org/https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1496915>
- Puusa, A. & Juuti, P. (2020). *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus.
- Saari, M. H. (2021). *Animals As Stakeholders in Education: Towards An Educational Reform For Interspecies Sustainability*. Oulun yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta. Oulu: Oulun yliopisto.
- Sanoma Pro. (2026). Koulukoira Woitto piristää opiskelijoiden arkea Sibelius-lukiossa. Haettu 12. maaliskuuta 2026 osoitteesta <https://www.sanomapro.fi/koulukoira-woitto-piristaa-opiskelijoiden-arkea-sibelius-lukiossa/>
- Scandurra, C., Santaniello, A., Cristiano, S., Mezza, F., Garzillo, S., Pizzo, R., Menna, L. F. & Bochicco, V. (2021). An Animal-Assisted Education Intervention with Dogs to Promote Emotion Comprehension in Primary School Children—The Federico II Model of Healthcare Zooanthropology. *Animals (Basel)*, 11(6).
<https://doi.org/10.3390/ani11061504>

Siniscalchi, M., d'Ingeo, S., Minunno, M. & Quaranta, A. (31. July 2018). Communication in Dogs. *Animals*(8). <https://doi.org/10.3390/ani8080131>

Somppi, E. & Vainikka, E. (2018). *Pilkettä silmäkulmassa – koira tuo opiskeluun positiivisen lisän*. Itä-Suomen yliopisto, Filosofinen tiedekunta, kasvatustiede. Itä-Suomen yliopisto. Noudettu osoitteesta <https://erepo.uef.fi/server/api/core/bitstreams/40c6315f-7430-4f49-9b9a-37abf12db96d/content>

Steel, J., Williams, J. M. & McGeown, S. (2021). Reading to dogs in schools: an exploratory study of teacher perspectives. <https://doi.org/https://doi.org/10.1080/00131881.2021.1956989>

Steel, J., Williams, J. M. & McGeown, S. (2022). Teacher-researcher collaboration in animal-assisted education: Co-designing a reading to dogs intervention. *Educational Research*, 64(1), 113-131. <https://doi.org/https://doi.org/10.1080/00131881.2021.2016061>

Stenvall, J. & Virtanen, P. (2012). *Julkinen johtaminen*. Helsinki: Tietosanoma.

Suitiala, E. (2022). Erityisopettaja ja koira tunnetaitojen äärellä - Koiran vaikutus tukea tarvitsevien oppilaiden tunnetyöskentelyyn sekä erityisopettajien keinot tunnetaitojen käsittelyyn koira-avusteisesti. (T. yliopisto, Toim.) Turku. Noudettu osoitteesta https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/173492/Suitiala_Elisa_opinn%C3%A4yte.pdf;jsessionid=EE3C24761C260113C1CCC9A28B1DB21E?sequence=1

Tammi, T. & Rautio, P. (2025). Multispecies as a Concept and Method. Teoksessa M. Koro;& K. Murrin, *The Handbook of Reconfiguring Interpretation in Postqualitative Research* (ss. 21-35). Routledge. Noudettu osoitteesta <https://doi.org/10.4324/9781003504856-4>

Tammi, T., Hohti, R. & Rautio, P. (2023). From Child-Animal Relations to Multispecies Assemblages and Other-Than-Human Childhoods. *Forskning om barn og barndom i Norden*, 41(2-3), ss. 140-156.

Tammi, T., Leinonen, R.-M., Hohti, R. & Rautio, P. (2020). Monilajiset kanssalaiset : lasten ja eläinten kohtaamisia arjessa. Teoksessa T. R. Schuurman (Toim.), *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia, nro 1464, Kanssakulkijat: Monilajisten kohtaamisten jäljillä* (ss. 158-184). Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi.

- Valtonen, V. (2022). *Kanssakuljeskelua: Monilajisen kasvatuksen teoreettisia ja pedagogisia lähtökohtia*. Helsingin yliopisto, Kasvatustieteellinen tiedekunta. Helsingin yliopisto. Noudettu osoitteesta <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/8020a9b2-893c-4c30-830d-3fb64934faa3/content>
- Yle, Lauri Rautavuori. (21. marraskuu 2017). Koulukoira Bertta rohkaisee ja auttaa erityisopiskelijoita jaksamaan – ”Silmäkarkkia, joka tuo iloa päivään”. Noudettu osoitteesta <https://yle.fi/a/3-9941620>

Aineistona käytetyt lähteet

Elintarvikelaki 297/2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2021/20210297>

Eurooppalainen yleissopimus lemmikkieläinten suojelusta, SopS 49/1992.
<https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1992/19920049>

Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry. (2017). Ammattieettiset ohjeet. Haettu osoitteesta <https://www.kasvatusjakuntoutuskoirat.fi>

Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry. (2017). Omatoiminen harjoittelu.
<https://kasvatus-kuntoutuskoirat.fi/>

Laki eläinten hyvinvoinnista 693/2023. Haettu osoitteesta
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2023/20230693>

Maa- ja metsätalousministeriön asetus elintarvikehygieniasta 318/2021.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2021/20210318>

Opetushallitus. (2014). Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014.
<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/perusopetuksen-opetussuunnitelman-perusteet>

Opetushallitus. (2020). Koirat koulussa – koira-avusteisen toiminnan ohjeistus oppilaitoksille. Haettu osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/koirat-koulussa-koira-avusteisen-toiminnan-ohjeistus-oppilaitoksille>

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2013/20131287>

Pelastuslaki 379/2011. Haettu osoitteesta
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110379>

Perusopetuslaki 628/1998. Haettu osoitteesta
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>

Ruokavirasto. (2026). Eläinlajikohtaiset rokotussuositukset.
<https://www.ruokavirasto.fi/elaimet/elainlaakarit/palvelut-elainlaakareille/rokoteneuvonta/elainlajikohtaiset-rokotteet-ja-rokotussuosituksia/>

Ruokavirasto. (2026). Lemmikkieläimet elintarvikehuoneistossa.
<https://www.ruokavirasto.fi/elintarvikkeet/elintarvikeala/tilat-ja-valineet/lemmikit-elintarvikehuoneistoissa/>

Terveysuojelulaki 763/1994. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19940763>

Tietosuojalaki 1050/2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20181050>

Työterveyshuoltolaki 1383/2001. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20011383>

Työturvallisuuslaki 738/2002. Haettu osoitteesta
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020738>

Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141325>

Liitteet

Liite 1. Analyysimateriaali

Taulukko 1 Analysointitaulukko, raakamateriaali

Dokumentti	Tutkimuksen kannalta olennainen lainaus	Merkitys/vaikutus monilajisen opetuksen kannalta
Perusopetuslaki (628/1998) 3 §	“Opetus järjestetään oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti ja siten, että se edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä.”	Monilajisuuden toteutus voi olla osa pykälän tavoitteen toteuttamista, kun toiminta tukee oppilaiden kasvua, kehitystä ja opetuksen tavoitteita.
Perusopetuslaki (628/1998) 15 § sekä paikallinen opetussuunnitelma ja lukuvuosisuunnitelma	“Opetuksen järjestäjän tulee hyväksyä tässä laissa tarkoitettua opetusta varten opetussuunnitelma.” / Lukuvuositain laaditaan opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma.	Jos monilajinen opetus on toistuvaa tai kehittämiskohteena, se tulee kuvata opetuksen järjestämisen tasolla. Asiakirjoihin voidaan kirjata tavoitteet, vastuut, tilaratkaisut, yhteistyötahot, tiedottaminen ja arviointi.
Perusopetuslaki (628/1998) 20 §	“Opetuksen järjestäjän on varmistettava oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt... Ryhmäkohtaisia tukimuotoja on annettava suunnitelmallisesti...”	Monilajisuutta voidaan hyödyntää oppimisen tukea vahvistavana opetusjärjestelynä. Toteutus edellyttää perusteltua suunnitelmallisuutta ja yhteistyötä opetuksen järjestäjän kanssa.
Perusopetuslaki (628/1998) 29 §	“Opetuksen järjestäjän tulee hyväksyä järjestyssäännöt... joilla edistetään koulun sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä koulu-yhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä.”	Eläimen tuominen oppimisympäristöön ei saa vaarantaa turvallisuutta, esteetöntä opiskelua tai viihtyisyyttä. Sama kohta kytkeytyy myös järjestyssääntöihin: eläimen liikkuminen, kohtaaminen, ruokailu- ja siirtymätilanteet sekä kielletyt toimintatavat tulee kuvata konkreettisesti.
Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet	“Turvallinen oppimisympäristö” sekä opetuksen työtapoja, toimintakulttuuria, oppimista ja hyvinvointia koskevat periaatteet.	Eläinavusteinen tai monilajinen työskentely tulee perustella pedagogisena työtapana ja osana toimintakulttuuria, ei irrallisena tempauksena. OPS-perusteet antavat kansallisen kehyksen, jonka pohjalta paikallinen ratkaisu tehdään.
Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 4 § ja 13 §	“Terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä” sekä määräykset opiskeluhuoltosuunnitelman laatimisesta.	Oppilaiden allergiat, pelot, kuormitus, yhteisön hyvinvointi ja ennakoiva turvallisuustyö kuuluvat opiskeluhuollon kehykseen. Monilajinen opetus voi edellyttää opiskeluhuollon ennakkollista osallistumista ja vaihtoehtoisten järjestelyjen suunnittelua.
Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 6 § ja 15 §	“Velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta” ja “kohtuulliset mukautukset”.	Jos kaikki oppilaat eivät voi osallistua eläimen kanssa työskentelyyn esimerkiksi allergian, vamman, pelon, vakaumuksen tai kulttuurisen syyn vuoksi, opetuksen järjestäjän tulee rakentaa yhdenvertaiset vaihtoehdot eikä siirtää osallistumattomuutta oppilaan ongelmaksi.
Tietosuojalaki (1050/2018) 6 §	“Erityisiä henkilötietoryhmiä” sekä henkilötietoihin kuuluvat esimerkiksi valokuvat, ääni- tai videotallenteet.	Allergia- ja terveystiedot ovat arkaluonteisia. Myös eläinavusteisen opetuksen kuvat ja videot voivat olla henkilötietoja. Tiedon minimointi, käyttöoikeudet, suostumukset ja käsittelyperusteet tulee ratkaista etukäteen.
Laki eläinten hyvinvoinnista (693/2023) 6 §	“Eläimiä on kohdeltava hyvin ja niitä kunnioitetaan. Eläimille ei saa aiheuttaa tarpeetonta kipua tai kärsimystä eikä niiden hyvinvointia saa tarpeettomasti vaarantaa.”	Eläimen kohtelun oppilaitoksessa tulee noudattaa eläinten hyvinvointia koskevia vaatimuksia. Eläin ei ole pelkkä menetelmä, vaan toiminnan osallinen, jonka stressi, lepo, turvallisuus ja palautuminen on huomioitava.
Laki eläinten hyvinvoinnista (693/2023) 12 §	“Eläintä on kohdeltava rauhallisesti... Eläin on totutettava käsittelyyn ja pitotosuhteisiin...”	Eläimelle tulee mahdollistaa asteittainen totuttaminen koulun ympäristöön, oppilasryhmiin, ääniin ja rutiineihin. Monilajinen opetus vaatii koulutettua ja ympäristönsä valmisteltua eläintä.
Laki eläinten hyvinvoinnista (693/2023) 13 §	“Eläintä ei saa käsitellä tai kouluttaa kovakouraisesti... Eläintä ei saa rasittaa liikaa... Eläimen koulutuksessa ja käytössä on otettava huomioon eläimen osaamistaso ja suorituskyyky.”	Eläimen työskentelyä tulee mitoittaa osaamistason, vireystilan ja palautumisen mukaan. Opetuksessa on oltava oikeus taukoon, poistumiseen ja työskentelyn keskeyttämiseen.
Laki eläinten hyvinvoinnista (693/2023) 33 § ja 34 §	“Eläimen on voitava pitopaikassaan seistä ja levätä luonnollisessa asennossa...” / “Eläimen pitopaikan on oltava... sellainen, että eläimen vahingoittumisen ja sairastumisen vaara, karkaamisvaara ja pitopaikan palovaara on mahdollisimman vähäinen.”	Opetuksen järjestäjän ja eläimen ohjaajan tulee varmistaa eläimelle asianmukainen lepo- ja oleskelupaikka sekä turvalliset tilaratkaisut. Häkkiä tai kuljetuslaatikkoa voi käyttää vain tilapäisesti hyväksyttävästä syystä.

Dokumentti	Tutkimuksen kannalta olennainen lainaus	Merkitys/vaikutus monilajisen opetuksen kannalta
Lemmikkieläinten suojelua koskeva eurooppalainen yleissopimus (SopS 49/1992), artikla 4 kohta 1	“Henkilö, joka pitää lemmikkieläintä tai joka on suostunut siitä huolehtimaan, on vastuussa sen terveydestä ja hyvinvoinnista.”	Monilajisen opetuksen toteuttajalla ja koiran ohjaajalla on ensisijainen vastuu eläimen terveydestä ja hyvinvoinnista myös opetustilanteessa.
Työturvallisuuslaki (738/2002) 8 §	“Työnantaja on tarpeellisilla toimenpiteillä velvollinen huolehtimaan työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä työssä...”	Opetuksen järjestäjä on velvollinen suunnittelemaan monilajisen opetuksen niin, ettei se aiheuta vaaraa työntekijöille. Riskienarvioinnissa tulee huomioida esimerkiksi puremat, allergiat, hygieniä, kompastuminen ja eläimen hallinta.
Työturvallisuuslaki (738/2002) 10 §	“Työnantajan on työn ja toiminnan luonne huomioon ottaen riittävän järjestelmällisesti selvítettävä ja tunnistettava työstä, työajoista, työtilasta, muusta työympäristöstä ja työolosuhteista aiheutuvat haitta- ja vaaratekijät.”	Monilajinen opetus on myös työturvallisuuskeskustelun perusteella. Riskienarvioinnissa tulee huomioida puremat, kaatumiset, karkailu, zoonoosialtistus, allergiat, hygieniä, työn organisointi ja henkilöstön perehdytys.
Työturvallisuuslaki (738/2002) 23 §	“Jos työstä aiheutuu vakavaa vaaraa työntekijän omalle tai muiden työntekijöiden hengelle tai terveydelle, työntekijällä on oikeus pidättäytyä tällaisen työn tekemisestä.”	Jos henkilöstölle aiheutuu vakava terveys- tai turvallisuusriski, toiminta on järjestettävä uudelleen. Monilajinen opetus ei voi perustua siihen, että työntekijä altistuu vastoin terveydellisiä edellytyksiään.
Työterveyshuoltolaki (1383/2001)	Työterveyshuolto järjestetään siinä laajuudessa kuin työpaikan olosuhteista johtuu; työpaikkaselvityksessä arvioidaan työn ja työolosuhteiden terveydellinen merkitys.	Jos toiminta on toistuvaa, työterveyshuolto on perusteltu kumppani etenkin henkilöstön allergia-, astma- ja altistuskysymyksissä. Työpaikkaselvitys tekee näkyväksi toiminnan terveydellisen merkityksen.
Terveydensuojelulaki (763/1994) 13 § ja 51 § sekä valvontaviranomaisen soveltamisohjeet	“Kirjallinen ilmoitus ... 30 vuorokautta ennen” ja “terveyshaitan poistamiseksi”.	Jos toiminta tai tilamuutos aiheuttaa terveyshaittariskin, terveydensuojeluviranomainen voi puuttua asiaan. Tämä koskee erityisesti allergeeneja, puhtaanaipitoa, sisäilmaa ja tilojen terveellisyttä.
Ruokaviraston eläinlajikohtaiset rokotussuositukset ja terveysneuvonta	Rokotussuositukset ja terveysneuvonta; suositukset eivät ole sitovia määräyksiä.	Vaikka kyse ei ole velvoittavasta normista, rokotus- ja terveystietojen asianmukainen tarkistaminen on osa riskienhallintaa erityisesti silloin, kun koulussa käy säännöllisesti sama koira tai muu eläin.
Ruokavirasto: Lemmikkieläimet elintarvikehuoneistoissa	“Lemmikkieläimiä ei kuitenkaan saa viedä keittiöön tai muihin elintarvikkeen käsittely- tai varastointitiloihin.”	Eläimen läsnäolo on rajoitettava pois koulun keittiö- ja elintarvikkeiden käsittelytiloista.
Elintarvikelaki (297/2021), MMM:n asetus elintarvikehygieniasta (318/2021) 26 §	“Eläinten pääsy...” /	”...koiran saa tuoda rekisteröidyn elintarvikehuoneiston asiakastiloihin. Lisäksi lemmikkieläimen saa tuoda rekisteröidyn elintarvikehuoneiston asiakastiloihin toimijan suostumuksella. Toimija voi rajata sallitut lemmikkieläimet. - - ilmoitettava rekisteröidyn elintarvikehuoneiston sisäänkäynnin luona.”
Pelastuslaki (379/2011) 9 §	“Rakennuksen omistajan ja haltijan sekä toiminnanharjoittajan on... huolehdittava siitä, että... rakennuksessa olevat henkilöt pystyvät tulipalossa tai muussa äkillisessä vaaratilanteessa poistumaan...”	Eläimen oleskelualueet ja kulkureitit on suunniteltava niin, etteivät ne estä poistumista tai pelastustoimintaa. Myös eläimen evakointi tulee miettiä etukäteen.
Pelastuslaki (379/2011) 14 § ja 15 §	“Pelastussuunnitelmassa on oltava selostus: 1) vaarojen ja riskien arvioinnin johtopäätelmistä...”	Pelastussuunnitelmaan on tarkoituksenmukaista lisätä toimintatavat tilanteisiin, joissa eläin on paikalla: eläimen rauhoittaminen, poistaminen tai evakointi, allerginen reaktio, paniikkitilanne, karkaaminen tai poistumisen viivästyminen.
Opetushallituksen ohjeistus koira-avusteisesta toiminnasta oppilaitoksille (OPH 29.10.2020)	“Opetuksen/koulutuksen järjestäjä päättää, sopiiko koira-avusteinen toiminta kyseiseen oppilaitokseen ja millaiset pedagogiset tai hyvinvointiin liittyvät perustelut toiminnalle on olemassa.”	Opetuksen järjestäjä tekee päätöksen toiminnan aloittamisesta. Päätöksessä on huomioitava pedagogiset ja hyvinvointiin liittyvät perusteet, oppilaiden terveys, allergiat, vakaumukset, tiedottaminen, vakuutukset, koiran soveltuvuus ja terveydentila.
Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry: Omatoiminen harjoittelu	“Yhdessä työnantajan kanssa suunnitellaan toimivat käytännöt koirakon toimintaan...” / “Ohjaaja dokumentoi jatkuvasti koiran ja asiakkaan välistä interventiota.”	Opetuksen järjestäjä ja koiran ohjaaja suunnittelevat käytännöt yhdessä. Dokumentointi tukee toiminnan arviointia, vastuullisuutta ja jäljitettävyyttä.
Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry: Ammattieettiset ohjeet – asiakassuhde	“Työskentelysuhde koira-avusteisessa interventiossa on luottamuksellinen vuorovaikutussuhde.”	Monilajisessa opetuksessa eläinavusteinen työskentely ei ole vain menetelmävalinta, vaan siihen liittyy oppilaan ja ohjaajan välinen luottamuksellinen suhde. Tämä korostaa eettistä harkintaa, oppilaan yksityisyyttä ja turvallista vuorovaikutusta.

Dokumentti	Tutkimuksen kannalta olennainen lainaus	Merkitys/vaikutus monilajisen opetuksen kannalta
Koirat kasvat- ja kuntoutustyössä ry: Ammattieettiset ohjeet – toiminnan määritelmä	Koira-avusteinen työskentely tarkoittaa kasvat- ja sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilön ja kasvat- ja kuntoutuskoiran työparin toteuttamaa työskentelyä. Ammatillinen eläinavusteinen työskentely sisältää myös eläinavusteisen opetuksen/pedagogiikan.	Ohje sijoittaa eläinavusteisen opetuksen ammatillisen eläinavusteisen työn piiriin. Monilajinen opetus edellyttää siten ammatillista perustelua, osaamista ja vastuullista roolien määrittelyä, ei pelkkää eläimen läsnäoloa.
Koirat kasvat- ja kuntoutustyössä ry: Ammattieettiset ohjeet – toiminnan tavoite ja suunnitelmallisuus	"Eläinavusteinen työskentely perustuu aina asiakkaalle tehtyyn arviointiin..." Arvioinnin perusteella laaditaan suunnitelma, tavoitteet ja arvioidaan toimintaa; ennen aloitusta selvitetään toimintamuodon mahdollisuudet ja rajoitukset.	Monilajisen opetuksen tulee olla tavoitteellista, arvioitua ja yksilöllisesti perusteltua. Tämä tukee tutkimuksesi byrokraatianäkökulmaa: toiminta tarvitsee suunnitelman, vastuut, tavoitteet, arvioinnin ja osallistujien informoinnin.
Koirat kasvat- ja kuntoutustyössä ry: Ammattieettiset ohjeet – asiakkaan ja eläimen osallisuus	"Toiminnassa pyritään asiakkaan yksilöllisyyden, osallisuuden sekä vahvuuksien tukemiseen... Myös eläimen osallisuutta pyritään lisäämään."	Monilajisen opetuksen näkökulmasta eläin ei ole vain väline, vaan osallinen. Pedagogisessa suunnittelussa on huomioitava sekä oppilaan osallisuus että eläimen mahdollisuus vaikuttaa tilanteeseen, kuten vetäytyä, levätä tai keskeyttää.
Koirat kasvat- ja kuntoutustyössä ry: Ammattieettiset ohjeet – tiedottaminen ja dokumentointi	Ammattihenkilö informoi riittävän selkeästi ja avoimesti työnsä sisällöstä, käytänteistä ja tuloksista työyhteisölle, asiakkaalle, läheisille ja yhteistyöverkostolle sekä huolehtii dokumentoinnista voimassa olevia lakeja ja asetuksia noudattaen.	Koulussa tämä tarkoittaa henkilöstön, oppilaiden ja huoltajien tiedottamista sekä toiminnan dokumentointia. Dokumentointi auttaa osoittamaan, että monilajinen opetus on suunniteltua, arvioitua ja lainmukaista.
Koirat kasvat- ja kuntoutustyössä ry: Ammattieettiset ohjeet – ammattihenkilön kehittyminen	Koira-avusteinen työskentely edellyttää jatkuvaa ammattitaidon kehittämistä. Ohje suosittelee vähintään 10 opintopisteen täydennyskoulutusta ja vuosittaista vähintään viiden tunnin jatkokoulutusta.	Monilajinen opetus edellyttää ohjaajalta pedagogisen osaamisen lisäksi eläinavusteiseen työskentelyyn liittyvää erityisosaamista. Tämä tukee koulutuksen ja pätevyyden kirjaamista osaksi toiminnan ehtoja.
Koirat kasvat- ja kuntoutustyössä ry: Ammattieettiset ohjeet – koiran soveltuvuus ja koulutus	Koiran tulee olla hyväkäytöksinen, peruskoulutettu, turvallinen ja asianmukaisesti rokotettu. Pelokasta tai aggressiivisesti ihmisiä kohtaan käyttäytyvää koira ei tule käyttää. Koira käytetään työn alkaessa soveltuvuuskokeessa ja työskentelyn edetessä koirakko suorittaa työnäytön.	Koulukontekstissa koiran soveltuvuuden arviointi, rokotukset, koulutustapa ja turvallisuus ovat toiminnan hyväksyttävyyden keskeisiä ehtoja. Tämä täydentää OPH:n ohjetta ja konkreetisoi, millaista osaamista koirakolta odotetaan.
Koirat kasvat- ja kuntoutustyössä ry: Ammattieettiset ohjeet – vastuu ja vakuutukset	"Ammattihenkilö on vastuussa toimintansa turvallisuudesta ja lainmukaisuudesta." Lisäksi ammattihenkilö selvittää tarvittavat vakuutukset ja sopii niiden hankkimisesta työnantajan kanssa.	Monilajinen opetus vaatii selkeän vastuunjaon ohjaajan, työnantajan ja opetuksen järjestäjän välillä. Vakuutusturva on selvítettävä ennen toiminnan aloittamista, ei vasta vahingon jälkeen.
Koirat kasvat- ja kuntoutustyössä ry: Ammattieettiset ohjeet – koiran hyvinvointi	Ammattihenkilö selvittää koiran terveydentilan, tutustuttaa koiran tulevaan työympäristöön, huomioi yksilölliset ominaisuudet ja terveydentilan, tunnistaa stressikäyttäytymistä ja vireystilaa sekä huolehtii levosta, palautumisesta ja turvallisuudesta vetäytymispaikasta.	Ohje tekee eläimen hyvinvoinnista konkreettisen suunnittelukysymyksen. Koulussa on varattava eläimelle lepo- ja vetäytymispaikka, rajattava työaika ja seurattava kuormitusta systemaattisesti.
Koirat kasvat- ja kuntoutustyössä ry: Ammattieettiset ohjeet – toiminnan lopettaminen	Ammattihenkilöllä, asiakkaalla tai koiralla on oikeus ja velvollisuus kieltäytyä työskentelystä, jos toiminta ei ole tarkoituksenmukaista. Työskentely tulee keskeyttää, jos se sisältää kenen tahansa osallisen hyvinvointiin liittyviä riskejä.	Monilajisessa opetuksessa sekä oppilaalla että eläimellä tulee olla mahdollisuus kieltäytyä tai keskeyttää. Tämä tukee ennakkollista turvallisuussuunnittelua ja eettistä velvollisuutta arvioida toiminnan tarkoituksenmukaisuutta jatkuvasti.